Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 175 (16398) | 1983 оной июлиин 31, воскресени | Сэн 3 мүнгэн

КРЕМЛЬДЭ БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

Коммунистнууд, манай түби дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы олониитэ ленинскэ партиин эшэ үндэhэн болохо РСДРП-гэй хоёрдохи съездэ мүнөөдэр анхаралаа хандуулна. В. И. Ленинэй найруулан дэбжүүлhэн үзэл бодолой, политическэ ба эмхидхэлэй гол ёhонууд дээрэ Россин революционно марксис эмхинүүдые съездын нэгэдүүлжэ дүүргэhэн сагhаа хойшо 80 жэл үнгэрөө.

Тэрэнэй байгуулhан социалис революциин партида съезд дээрэ бодото бэелэлээ олоhон вождиин сургаал бодолнуудай үндэhэ hуури дээрэ КПСС хүгжэнэ, дэлхэйн коммунис хүдэлөөн бэхижэнэ. Шэнэ түхэлэй партиин—большевигүүдэй партиин асари ехэ ажал ябуулгань хүн түрэлтэнэй түүхын шэнэ үе тээшэ зам нээhэн, шэнэ коммунис соёл болбосоролой үндэhэ hуури табиhан байна.

Агуу ехэ ленинскэ парти эб найрамдалай ба коммунизмын хэрэгтэ хизааргүй үнэн сэхээр 80 жэл соо алба хэнэ. Марксистско-ленинскэ теориие зохёохы ёhоор хүгжөөн, олон ниитэ зонтой харилсаа холбоогоо саг үргэлжэ бэхижүүлэн, тэрэ шэнэ ажабайдал тээшэнхи зам батаар табина. КПСС-эй хүтэлбэри доро хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулhан, дэлхэйн социализмын байгуулалтын хубинь болохо манай орон агуу ехэ Ленинэй зааhан замаар батаар дабшана. Партиин ба арадай хэлбэришэгүй нэгэдэл совет обществын эбдэршэгүй байлгын, социалис эхэ оронойманай саашадаа хүгжэн hалбаралгын эшэ үндэhэн байгаа, байнашье.

Совет хүн тухай, тэрэнэй hуудал байдалые hайжаруулха тухай, тэрэниие дүрбэн тэгшээр хүгжөөхэ, коммунизм байгуулхын тула амгалан тайбан эрхэ байдал байгуулха тухай анхарал оролдолго партиин ажал ябуулгын гол бодол, бодото удха мүн гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ онсолон тэмдэглэгдэhэн байна. Эб найрамдал сахин хамгаалхаhаа, шэнэ дайнай аюулые зайсуулан сарахаhаа шухала юумэн КПСС-тэ үгы юм.

Июлиин 29-дэ Москвада, Кремлиин Ехэ ордондо РСДРП-гэй хоёрдохи съездын 80 жэлэй ойдо зорюулагдаhан партийна, совет ба ниитын эмхинүүдэй, Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан болобо.

Зал соо ниислэлэй хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд, Москва шадарай ажалшад, партиин ветеранууд, эрдэмтэд, соёлой ажал ябуулагшад, Совет Армиин сэрэгшэд hуугаа. Социалис оронуудай дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор байгаа.

Нүхэд **Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, Г. В. Романов, Д. Ф. Устинов, В. И. Воротников, Б. Н. Пономарев, М. В. Зимянин, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков** гэгшэдые удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар баярай суглаанда хабаадагшад угтаа.

Сугларагшадта халуунаар угтагдаhан Вьетнамай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Ле Зуан, Монголой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал президиумдэ тэдэнэртэй хамта hуугаа.

Мүн баhа ленинскэ партиин ветеранууд, партийна, совет ба ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, промышленностиин ба хүдөө ажахын түрүүшүүл, эрдэм ухаанай, соёлой элитэ ехэ ажал ябуулагшад, сэрэгэй начальнигууд hуулсаба.

КПСС-эй МГК-гай секретарь **Р. Ф. Дементьева** баярай суглаае нээбэ.

Нүхэр Ю. В. Андропов түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюроhоо бүридэhэн хүндэтэ президиум ехэ дэбжэлтэтэйгээр hунгагдаhан байна.

«Революционно ябуулгын парти» гэhэн элидхэл хэхэ үгэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь **М. В. Зимянинда** үгтэбэ.

Элидхэл анхаралтайгаар шагнагдаhан, альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаhан байна.

Баярай суглаан хаагдаба гэжэ соносхогдоно. Зал соогуур «Интернационал» зэдэлбэ.

РЕВОЛЮЦИОННО ЯБУУЛГЫН ПАРТИ

РСДРП-гэй II съездын 80 жэлэй ойдо зорюулагдажа Москвада болоhон баярай суглаан дээрэ нүхэр М. В. Зимянинай хэhэн элидхэл

Нүхэдүүд!

80 жэлэй урда тээ Россин социал-демократическа хүдэлмэришэнэй партиин II съезд болоhон байна. Тэрэ сагта, XX зуун жэлэй эхилээд байhан үедэ, энэ ушар хэрэгэй агуу ехэ удха шанарые үсөөхэн лэ хүн үнэн зүбөөр сэгнэжэ шадаха байгаа. Тиин арбаад гарахан жэл үнгэрөөд байхада, съезд дээрэ байгуулагдаhан большевик-ленинецүүдэй парти хүдэлмэришэн ангиие, Россин ажалшадые бүхэдэлхэйн түүхэдэ шэнэ үе шата нээhэн түрүүшын илалтата социалис революцида хүргэhэн байна.

Хүсэрхэлгэ болон мүлжэлтэ дарлалтын хуушан общественные үндэhөөрнь дорьбоожо, шэнэ, социалис соёл болбосоролой hуури табиhан, хэмжээгээрээ болон гүнзэгы удха шанараараа үзэгдөөгүй ехэ социальна революциие большевигүүдэй парти яажа бэлэдхээд, толгойлжо шадаа гээшэб? Энэ асуудалда үгтэхэ харюу мүнөөнэй эрхэ байдалда имагтал теоретическэ бэшэ, харин бодото ехэ удха шанартай юм. Тэрэ хадаа хүн түрэлтэнэй социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудта тон сэхэ хабаатай.

«Энгэй үмсэ тухай **үзэл бодолые** үгы болгохын тулада коммунизмын **үзэл бодол** лэ яhала хүрэхэ байна, — гэжэ К. Маркс тэмдэглээ hэн. — Харин энгэй үмсые усадхахын тулада бодото байдалда **үнэхөөрөө** коммунис ябуулга эрхилхэ хэрэгтэй». II съезд дээрэ байгуулагдаhан Ленинэй парти үнэхөөрөө коммунис ябуулгын парти болоhон байна. Тэрэ мүнөөшье тиимэ байhаар.

Партиин анханай сурталай болон эмхидхэлэй ёho гуримууд, бодото революционно политикаhаа таhаршагүй большевик, ленинскэ этикын гол ёhонууд революционно ёhоор уг залгамжалагдан, КПСС-эй бүхы ажал ябуулгада үзэгдэдэг. Эдэ бүгэдэ совет коммунистнуудта айхабтар ехэ эршэ хүсэнэй, зохёохы ябуулгын эшэ үндэhэн хододоо байжа, манай ороной ажабайдалай эгээл хатуу шанга үенүүдтэ хүн зониие олоорнь баатаршалгада зоригжуулдаг байгаа. Мүнөөшье удха шанараараа тон шэнэ зорилгонуудай табигдахада, манай партиин үндэhэ hуури табиhан, социализмын түлөө тэмсэлдэ ори ганса зүб зам Россин пролетариадта заажа үгэhэн хүнүүдэй дүй дүршэл болон баатаршалгадань бидэнэр дахин дахин хандадагбди.

КПСС-эй оролдолгоор бүтээгдэhэн хэрэгүүд олон, хэжэ байдаг хүдэлмэринь зорилго түгэлдэр, нугархай юм. Эрдэм ухаанай үндэhөөр тодорхойлогдоhон тэрэнэй ленинскэ хараа шугамынь эли тодо, хэлбэришэгүй. Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэ батадхагдаhан энэ хараа шугамынь Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленум дээрэ саашадаа хүгжөөгдэhэн байна. Тус Пленумэй шиидхэбэринүүдые коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд нэгэн дуугаар дэмжээ. Тэдэ орон дотор айхабтар ехэ политическэ болон ажалай дэбжэлтэ үүсхээ. Мүн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Юрий Владимирович Андроповые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр hунгалгые парти болон арад зон халуунаар hайшаагаа.

Эдэ шухала политическэ үйлэ хэрэгүүд парти болон арадай таhаршагүй нэгэдэлтэй байhые, КПСС-эй Ленинскэ Центральна Комитедые, нүхэр Ю. В. Андропов түрүүтэй тэрэнэй Политбюрое тойрон нягтаар жагсанги байhыень үшөө дахин үнэншэмэ тодоор харуулаа. Мүн манай партиин зохёон байгуулхы түгэс хүсэтэй байhыень, Ленинэй хэрэгтэ, Ленинэй тугта хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байhыень тэдэ үшөө дахин гэршэлэн харуулаал!

1. ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ ПАРТИ, АГУУ ЕХЭ ОКТЯБРИИН ПАРТИ

Нүхэдүүд! Россин социал-демокрадуудай II съезд түүхын орёо хэсүү эрхэ байдалда сугларhан юм. Капитализм өөрынгөө hүүлшын, империалис шатада ороhон байгаа. Тэрэнэй доторой зүрилдөөнүүд үзэгдөөгүй ехээр хурсадаад байгаа, мүн дэлхэйн дайнда хүргэжэ болохо империалистнуудай хоорондын мэеэрхэлдээн эрид шангадаhан байна. Гэхэтэй хамта пролетариадай олониитын тэмсэлынь улам олон оронуудта дэлгэрэн, улам хүсэтэй боложо байба. Колониальна болон дулдыданги оронуудта буhалгаата байдал тохёолдобо. Түүхын шэнэ үе шатын — капитализмhаа социализмда революционно ёhоор шэлжэн орохо үе шатын эхиндэ хүн түрэлтэн хүрөөд байба.

II Интернационалай социал-демократическа партинууд эдэ үйлэ хэрэгүүдэй гүн удха шанарые ойлгожо шадахагүй, капиталтай хэгдэхэ эрид шууд тэмсэлдэ хүдэлмэришэн ангиие бодхоожо шадахагүй байба. Тэдэнэр оппортунизм болон реформизмын буртагта гүнзэгыгөөр шаагдажа, орёолдошоhон бэлэй. Ленинэй хэлэhэнэй ёhоор, үнэхөөрөө революционно пролетариадай hанал бодол болон политикыень зүбөөр харуулжа шадаха парти хэрэгтэй болоод байгаа. Россин социал - демократическа хүдэлмэришэнэй парти эгээл тиимэ парти болоhон байна. РСДРП-гэй II съезд энээниие үнэншэмөөр харуулаа hэн.

Пролетариадай шэнэ түхэлэй түрүүшын партиин Россида бии болоhониинь тушаан боложо дайралдаhан ушар бэшэ байгаа. Монополис капитализмын хурса зүриэлдөөнүүд эндэ патриархальщина болон феодализмын үлэгдэлнүүдтэй, царизмын политическэ дарлалтатай, национальна булан тохой газарнуудые колониальна ёhоор мэдэлдээ байлгаха ябадалтай холболдон ниилэлдээд байгаа. Империализмын эгээл hула шатань болоhон Россидал агуу ехэ социальна революци орьёлхоор болоод байгаа бшуу. Энээниие Маркс уридшалан мэдэhэн юм. Хүдэлмэришэн ангиин түгэс отряд эндэ революционно тэмсэлдэ бодоо. Тэрэ анги олоороо эмхидэhэн, мүн шиидхэхы ябуулгануудта зоригжонги байгаа.

Россин пролетариат өөрынгөө тэмсэлдэ Радищев болон декабристнуудай, Герцен болон Чернышевскиин, народоволецууд болон «Ажалые сүлөөлэлгэ» гэhэн Плехановай бүлэгэй революционно ехэ уг заншалнуудта түшэглэhэн байна. Россин сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ аллуу эндүүнүүдшье байhан байгаа бээ. Гэбэшье hайн hайхан сэдьхэлтэй, эрэлхэг зоригтой хүнүүд, арад зондо аза жаргал асархые абьяастай шангаар хүсэгшэ хүнүүд айхабтар ехэ хохидолнуудые үзэн, тоо томшогүй олон баатаршалга гаргаhан байгаа бшуу. Шэнэ дэлхэйн үлгынь болохо эрхээ Росси үнэхөөрөө зоболонто шанга тэмсэлээр олоhон юм. Гэбэшье пролетариадай революционно түрилтын мүлжэгшэдтэ айхабтар шанга сохилто болохынь тулада тэрэниие түрүү научна теорёор шэглүүлхэ ёhотой байгаа.

Научна социализмые Россин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнтэй холбохо ябадалда хэгдэhэн шиидхэхы алхам пролетариадай агуу ехэ вождь Маркс болон Энгельсын хэрэгые шууд сэхээр үргэлжэлүүлэгшэ, сэсэн мэргэн теоретик болон политик, эгэршэгүй зоригтой революционер Владимир Ильич Ленинэй нэрэтэй таhаршагүй холбоотой юм. Үнгэрhэн зуун жэлэй 90-ээд онуудhаа эхилээн. тэрэнэй теоретическэ, ойлгуулалмжын болон эмхидхэлэй ажал ябуулга дэлгэрhэн байна. Шэнэ түхэлэй партиин шэнжэ шанарые багтааhан «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй Холбоое» тэрэ байгуулаа hэн. Ленинскэ «Искра» революционно тэмсэлэй, бүхы партийна хүсэнүүдые эсэшэ сусашагүйгөөр гулидхан жагсааха хэрэгые үргэлжэлүүлhэн байна. Марксизмын теоридо батаар түшэглэн, Ленин пролетариадай политическэ эмхидхэлэй шэнэ, дээдэ түхэл маягай бүхы гол үндэhэ ёhонуудые дэбжүүлээд, хамгаалжа шадаhан, Коммунис парти тухай аржагар түгэс hургаал байгуулhан юм.

Шэнэ түхэлэй партиин гол илгаань хадаа революци хэхээр, общественные социалис ёhоор хубилгахаар шиидэнги байhаниинь болоно. Революционно теори бологшо марксизмые хүтэлбэри болгодог байhандаа, түгэс бата революционно стратеги бэелүүлэн, нугархай тактика хэрэглэдэг байhандаа парти энэ тэмсэлдээ хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай манлайнь боложо шадаа юм. Тэрэ олониитэдэ ходо́доо түшэглэдэг, мүн коммунистнуудай нэгэн ниитэ эбтэй эетэй ябуулга хангадаг доторой ажабайдалай гурим дүримые зохёодог, мүн партиин тэрээндэ таарама түхэлэй гэшүүниие бүрилдүүлэн болбосоруулдаг байгаа. Шэнэ түхэлэй партиин эдэ бүхы гол шэнжэнүүд большевигүүдэй партида бэелээ.

Эхинhээ адаг хүрэтэрөө марксис программые — манай партиин түрүүшын Программые абаhан ушар РСДРП-гэй II съездын түүхэтэ габьяань юм. Баруун Европын хүдэлмэришэнэй бүхы партинуудай программаhаа илгаань юун байгааб гэхэдэ, социальна революци хэхын тулада пролетариадай диктатура хэрэгтэй гэжэ тэндэ элитэ соносхогдоhон байна. Пролетариат ажалша таряашадтай холбоо байгуулха ёhотой гэhэн Ленинэй бодол Программын аграрна хубида тодоор найруулагданхай, харин нацинууд өөhэдөө бэеэ байдалаа тодорхойлхо эрхэтэй гэhэн эрилтэдэнь Россин дарлагданги арадуудтай холбоо тогтоохо гэhэн хараа шугам тодоор найруулагдаа hэн. РСДРП хадаа пролетариадай бүхэдэлхэйн армиин отрядуудай нэгэн гэжэ съезд мэдүүлээд, тэрэниие пролетарска интернационализмын ёho гуримай үндэhөөр батадхаhан байна.

Имагтал ажал ябуулгаяа нэгэ түбhөө хүтэлбэрилдэг дайшалхы парти хүдэлмэришэн ангиин бодото политическэ болон үзэл сурталай вождинь боложо шадаха гэжэ революционно тэмсэлэй хүгжэлтэнь харуулаа бэлэй. Энэ зорилгые шиидхэлгэ партийна зэргэнүүдэй шанарhаа сэхэ дулдыдаха байгаа. Эгээл ушар нимэhээ партиин гэшүүн тухай асуудалаар Ленин болон ленинецууд РСДРП-гэй II съезд дээрэ тон шанга эрилтэ табиhан hанал баримталhан байна. Мартов болон тэрэнэй талынхидай дурадхаhанай ёhоор, партиин гэшүүн «дураараа ябажа» болохо байгаа. Харин Ленинэй hанамжын ёhоор хадаа ушар ёho мэдэхэ, жаяг заршамтай, политическэ тэмсэлшэн байха ёhотой байгаа. Ленинэй энэ hанамжань удаашьегүй манай Уставта бусалтагүйгөөр батадхагдаhан байна.

Ленинэй уряалдагай ёhоор, «партийна организаци гэhэн ойлгомжые, партийна тэсэмгэй байдал ба нэрэ хүндэ, партийна туг гэhэн ойлгомжонуудые» улам үндэр дээрэ үргэхын түлөө эсэшэ сусашагүй, партиин бүхы саашанхи түүхэдэ болоhон тэмсэл хоёрдохи съездhээ эхилээ hэн. Үндэhэн шухала гол ёhонууд тухай хэлсэхэдээ, ямар хатуу шанга, эрид шиидэнги байха, марксизмын революционно бодолнуудые эсэстэнь хүрэтэр хамгаалха, этигэл ядагшадта, ревизионистнуудта, буржуазна националистнуудта ямар хатуу харюу үгтэхэ ёhотойб гэhэн эли тодо жэшээ Ленинэй, тэрэнэй тала баригшадай ябуулгань тиихэдэ харуулаа бэлэй. Элдэб эсын оппортунистнуудтай эбсэшэгүй шанга тэмсэл хэжэ, большевизм хатуужан зоригжоо, батажаа, революционно, сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ бии байгаа бүхы үнэн сэхэ, бүхы бодомжологшо хүнүүдые өөрынгөө талада татаhан байгаа.

Меньшевигүүд болон бусад оппортунистнууд хожомынь демократическа централизмын тодо hонор гол ёhонууд болоhон, манай партийна ажабайдалай хэлбэришэгүй гурим дүрим болоhон зүйлнүүдтэ, партиин үзэл сурталай болон эмхидхэлэй эгээл үндэhэ hуурида эсэргүү тэмсэл II съезд дээрэ хэhэн байгаа бшуу. Большевигүүд «бланкистска» эмхи байгуулха хүсэлэнтэй гэжэ гэмнэхэдээ, партийна шэнжэ шанарые али бүхы зүйлдэ сахихаhаа арсахадаа, тэдэнэр революциин манлайн хүнгэн бэшэ уялгые бэе дээрээ даажа абахаhаа айhанаа, партиин эмхидхэлтэ түгэс хүсые hуларуулха гэhэн эрмэлзэлээ далдалха гэhэн байгаа.

Марксистско-ленинскэ партинуудай эмхидхэлэй гол үндэhэ ёhон бологшо демократическа централизмда халдалгаяа мүнөөшье оппортунистнууд болон ревизионистнууд болюулаагүй гэжэ бидэнэр харанабди. Парти дотор демократи үргэнөөр хүгжөөхэ, парти болон арад олониитын хоорондо зүб харилсаа тогтоохо ябадалда демократическа централизм гол hаалта болоно гэжэ харуулха гэhэн hэдэлгэ тэдэнэр гаргана. Энэ талаар тэдэнэр манай зуун жэлэй эхиндэ байhан Россин оппортунистнуудhаа ямаршье илгаагүй бшуу. Теэд ажабайдал өөрөө тэдэнэй hанал бодолой бурууень гүйсэд харуулаа ха юм.

РСДРП-гэй II съезд партиин программна болон эмхидхэлэй үндэhэ hуури байгуулха талаар тон ехэ габьяатай байхаhаа гадна бодото революционно стратеги болон тактика зохёон хараалха талаар бууурашагүй удха шанартай юм. Пролетариадай ороойлон зонхилолгые хангаха гээшэ революционно тэмсэлые амжалтада хүргэдэг. Тиин Ленин, большевигүүд энэ гол зүйлые съезд дээрэ эрид шууд хамгаалhан байна. Парти хүдэлмэришэн ангиин манлайнь байхаhаа гадна, бүхы дарлагдагшадые, бүхы ажалшадые хамгаалха, тэдэнэй тэмсэлые эмхидхэхэ үүргэтэй гэжэ тэдэнэр баталан хэлэдэг байгаа. Тиимэ болохолоороо, өөрынгөө түрүүшын алхамуудhаа эхилээд, большевигүүд гурбан революциин гал дүлэн соогуур хаанта засаг болон капитализмын хэрэмые добтолгодо хойноhоонь дахан ябаhан олониитын арми бэлэдхэн эмхидхэhэн байгаа бшуу.

Большевигүүдэй партиин түүхын үмэнэ үнэн зүб байhаниинь ниитын ажабайдалдахи эгээл шанга, эгээл орёо хэсүү шалгалтаар гэршэлэгдэhэн байна. Энэнь Агуу ехэ Октябриин социалис революци болоно. Октябриин орьёлон бадарhан илалтань «элдэб ушарнуудай тушаан боложо hайнаар тохёолдоhон ябадал» гү, али үсөөхэн бүлэг революционернүүдэй тон наринаар бодомжолhон «үгэсэлгэ» гэhэн хэбэртэйгээр харуулхые манай үзэл сурталай дайсад hэдэдэг. Гэбэшье эдэ мэтын хонжоо худал зүйлнүүд үнэнhөө тон холо юм.

Юрэ социализмдал адли социалис революцишье имагтал арад зоной өөрын хэрэг байха юм. Арадай бодото вождь, олониитын зохёохы абьяас ябуулгада заха хизааргүйгөөр этигэдэг байhан Ленин энэ бодолые ходо тусхайлан тэмдэглэдэг бэлэй. Парти имагтал ажалшадые hургадаг бэшэ, харин тэдэнhээ hуралсадаг hаа илагдашагүй юм. Большевигүүдэй хүсэ шадалынь юундэб гэхэдэ, тэдэнэр олониитын hанамжыень шагнаархан шагнажа шададаг, тэдэнэй гол аша туhые харуулан тэдэниие дахуулжа шададаг байгаа. Пролетарска революци хэхэ гэжэ шиидэхэдээ, манай парти тэрээндэ тон даамайгаар бэлдэhэн байгаа гэhэн баримтые большевигүүдэй ажал ябуулгые шэнжэлэн үзэгшэ нэгэшье үнэн сэхэ политик буруушаажа шадахагүй юм.

Парти түбхын түрүүндэ политическэ болон практическа талаар бэлэдхэл хэhэн байна. Ленинэй хэлэhэнэй ёhоор, империализмын үе шатын түрүүшын арадай революци бологшо 1905-1907 онуудай революци февралиинншье, 1917 оной Октябриинншье революцинуудай «генеральна репетицинь» болоhон байна. Олониитэ зон тэрэнэй баррикаданууд дээрэ тэмсэжэ, сэгнэшэгүй ехэ дайшалхы дүршэл олоhон бэлэй. Энэ революциин үедэ олониитын зохёохы үүсхэлээр Соведүүд байгуулагдаа hэн. Эндэ революциин наука болон шадабари шудалагдаа, тэмсэлэй зэбсэг хурсадхагдаа, мүн уридшалан мэдэхын аргагүй элдэб ябуулгануудай түхэл маяг болон онол арганууд бии боложо мүлигдэhэн байгаа.

Имагтал Октябриин революциин урдахи хоёр революциин үедэл большевигүүдэй hанал бодолнуудынь байн байн тон үргэн ажалша арадай hанал бодолнууд болоо бшуу. Имагтал тэрэ үедэ парти хадаа революциие дэлбэлэн хүгжөөхэ али бүхы арга зам—амгаланшье, зэбсэгтэшье зам ашаглажа, мүн гансал илалтануудhаа бэшэ, харин саг зуурын уналта сохилтонуудhаа hургаал абажа hураhан, тиигэжэ шададаг болоhон байнал!

(Эхин. Үргэлжэлэлынь 2-дохи, 3-дахи нюурнуудта).

РЕВОЛЮЦИОННО ЯБУУЛГЫН ПАРТ

(Үргэлжэлэл. Эхнининь 1-дэхи нюурта).

Октябриин илалтые большевигууд мүн теоретическэ талаар бэлэдхээ һэн. Партиин, Ленинэй шэнжэлэн найруулаагүй социалис революциин теориин нэгэшье томо асуудал үгы юм. Тиин бүхы асуудалнууд саг соогоо гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэһэн байха. Буржуазно-демократическа революциин социалис революци боложо хүгжэлгэ ба пролетариадай ангиин холбоонуудай стратеги; амяраа нэгэн орондо революциин илажа болохо ушар; империалис дайе эрхэтэнэй дайн болгохо хэрэг; революционно эрхэ байдал; восстани хэхэ уран шадабари; пролетариадай гүрэн түрын түхэл маяг болгошо Советүүд — эдэ бүгэдэ болон айхабтар шухала бусад асуудалнууд пролетариадай засаг гартаа абахаһаа урид революционно марксизмын теори болон политикын үүдэнһээ шэнжэлэгдэһэн байха юм.

Пролетариадай тэмсэлэй стратеги болон тактикада Ленинэй хэһэн оруулалтань философи, политическэ экономи, научна коммунизмые зохёохы ёһоор хүгжөөһэн ябадалтай холбоотой тэрэнэй бүхы олон баян һанал бодолнуудтай таһаршагүй холбоотой юм. Марксизмын теориие саг үргэлжэ баяжуулха гээшэ онсо шухала удха шанартай гэжэ Ленин хэнһээшье һайнаар ойлгодог байгаа. Хүн түрэлтэнэй ажабайдалдахи шэнэ үзэгдэлнүүдые гүнзэгыгөөр удхашалан ойлгоод, эрдэм ухаан болон техникын орьелмо хүгжэлтөөр табигдаһан асуудалнуудые шудалаад, Россин болон бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дүй дүршэлые согсолон, Ленин манай агуухэ һургаалай бүхы таһаршагүй хубинуудые урагшань дабшуулһан байна. Тиин энэ һургаалые марксизм-ленинизм гэжэ бидэнэр нэрлэхэ еһоороо нэрлэнэбди.

Мүндэлһэн сагһаа хойшо хамгаалһан бүхы һанал бодолнуудаа бэелүүлхын түлөө парти революциин илаһанай һүүлээр үзэгдөөгүй ехэ далайсатайгаар тэмсэһэн байна. Граждан дайнай жэлнүүдтэ дотоодын контрреволюциин болон гадаадын зэбсэгтэ добтолгын хүсэнүүдые бута сохеод, манай ороной ажалшад партиин хүтэлбэри доро социализм байгуулжа ороһон байна.

Удаадахи сэрэгэй һүрэтэ туршалга хүрэтэр манай Эхэ ороной үмэнэ амгалан ажалай ойрдоол хоерхон арбан жэл байгаа. Тиин арад зоной һүр жабхалан болон баатаршалгын үмэнэ, тэрэнэй зохеон байгуулхы эршэ хүсые шэглүүлэгшэ партиин гүн сэсэн ухаанай үмэнэ һүгэдэнгүй байхын аргагүйл. Тэдэнэр хэдэн зуун жэлнүүдтэй тэнтэй зам энэ богонихон үе соо гаталан гаража шадаа.

2. КПСС—СОЦИАЛИС ЗОХЁОН БАЙГУУЛАЛГЫН ПАРТИ

Нүхэдүүд! Түүхын ушар баримтануудые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ тумаа Ленинэй, Коммунис партиин ямар асари ехэ хэмжээнэй ябуулга эрхилһыень, шэнэ общество байгуулха гол шатанууд болон замуудые теоретическэ тон һайнаар харуулжа, олон миллион хүнүүдые зорилго түгэлдэр революционно-хубилгахы ябуулгада эмхидхэжэ шадаһыень улам тодоор ойлгонобди. Социализм байгуулха ленинскэ түсэб хадаа научна коммунизмын үндэһэн шухала гол еһонуудые манай ороной тодорхой бодото эрхэ байдалда үнэхөөрөө зохеохы еһоор хэрэглэһэнэй гениальна үльгэр жэшээ мүн.

Эдэ эрхэ байдалай онсо өөрэ байһыень Ленин хэзээ хэзээнэйхидэл адли, гүнзэгыгөөр согсолон, бодото байдалһаа үндэһэлэн харуулһан байна. «...Бидэнэр, Россин пролетаринар, манай политическэ байгуулалтын талаар, хүдэлмэришэдэй политическэ засагай хүсэнэй талаар алибаа Англиин болон али бүхы Германиин урдань гаранхайбди. Харин бараг зэргын гүрэнэй капитализм эмхидхэхэ талаар, соел культурын хүгжэлтөөр, социализмые материально-үйлэдбэриин талаар «оруулха» бэлэдхэлээр Баруун Европын эгээл гээгдэнги гүрэнүүдэй хойнонь ябанабди,—гэжэ тэрэ зааһан байна..

Гэбэшье тэрэ үеын Росси гээгдэнги байһан, тиимэһээ СССР-тэхи социалис байгуулалтын дүй дүршэл интернациональна удха шанаргүй юм гэдэгүүд, «үндэр ехэ хүгжэлтэтэй Баруун оронуудта» тэрэ таарахагүй гэдэг хүнүүд тон ехээр эндүүрнэ. Юундэб гэхэдэ, социалис хубилалтануудай замда гараһан орон бүхэнэй үмэнэ заатагүй табигдаха гол үндэһэн зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэһэн ябадал манай дүй дүршэлэй гол зүйлынь ха юм. Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэдээ, парти хадаа социально-политическэ талаар бүхы капиталис оронуудые Совет Россин түрүүлһэн ябадалһаа гараһан зохёохы түгэс хүсэнүүдтэ, хүдэлмэришэн-таряашанай засагые ажалша арадай түгэс хүсэтэйгөөр дэмжэһэн ябадалда түшэглэһэн.

Манай ороной түйлаһан орьёлнууд өөдэ гараха гээшэ хэлэшэгүй орёо хэсүү байһан бэлэй. Хаанта засагһаа уг залгамжалагдаһан экономическа гээгдэлые, сэрэгэй һандаралые дабалга, үзэг бэшэггүй ябадал усадхалга унагаагдаһан мүлжэгшэ ангинуудай галзуу шангаа эсэргүүсэлтын эрхэ байдалда, арадай засагые даран һүнөөхэ гэһэн империалистнуудай таһалгаряагүй гаргажа байгаа һэдэлгэнүүдэй эрхэ байдалда бэелүүлэгдэһэн байгаа бшуу. Иимэ байдалда социализм байгуулха гээшэ найдалгүй хэрэг гэжэ бододог хүнүүдшье бии байгаа. Баруунай болон «зүүнэй» оппозиционернууд партиие ленинскэ хараа шугамһаа хадуурруулха, бээе тушааһан гү, али балмад хараа зам тэрэгээр баадхан абхуулха гэһэн һэдэлгэ нэгэнтэ бэшэ гаргаһан байна. Гэбэшье үндэһэ һууриинь табиһан агуухэ вождиингоо хараа түсэбүүдые бодото хэрэг дээрэ бэелүүлхэ гэһэн тэрэнэй шиидэмгые юуншье һуларуулжа шадахагүй байгаа.

Индустриализаци, коллективизаци, соёлой хубисхал, национальна булан тохойнуудай дэбжэлтэ... Эдэ үгэнүүдые бидэнэр хододоо сэдьхэлээ доһолгон хэлэдэгбди. Эдээндэмнай Советүүдэй ороной социалис эдир наһанай һудаһанай сохидол мэдэрэгдэдэг, түрүүшын табан жэлнүүдэй абьяас шударгы ажалаар билтарһан илалта түгэс гэшхэдэл дуулдадаг. Тэдэ үгэнүүд дотор манай социалис түрүү ябадалай мэдэрэл бии юм.

Хамаг бүхы юумэн хаа хаанагүй һанаһан соо бологдог байгаа гэхын аргагүй, алдуу эндүүнүүдшье гаргагдаһан юм. Гэбэшье парти Лениндэл эрэлхэгээр, элитээр алдуунуудаа мэдэрээд, тэдэниие бии болгоһон шалтагаануудые элирүүлэн усадхажа шададаг, ажалшадые шэнэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ бодхоожо шададаг байгаа.

Ленинскэ партяар хүтэлбэрилэгдэһэн совет хүнүүдэй баатарлиг габьяа оролдолгоор манай орон дотор бүри 30-аад онуудта социализм гол түлэб байгуулагдаһан юм. Обществын бата бэхи морально-политическэ нэгэдэл бии болоо, бүхы нацинууд болон арад үндэһэтэд эбтэй эетэй, эбдэршэгүй бүлэ дотор нэгэдэн жагсаа.

Эдэ бүгэдын ашаар Совет гүрэн айхабтар хүшэр хүндэ түүхэтэ туршалгануудые дабан гаража, илаһан байна. Тэдэнэй эгээл хатуу шангань Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн байгаа. Партиин хүтэлбэри доро шэн габьяата Совет Арми болон арад зон фашис булимтарагшадтай үхэлтэ шанга байлдаануудые хэжэ, Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө, нэрэ хүндэ болон бээе даанхай байдалыень хамгаалхаһаа гадна, нацизмын богоолшолгоһоо хүн түрэлтэниие абарха хэрэгтэ шиидхэхэ хубита оруулжа шадаһан байна. Манай Эсэгэ ороной хүбүүд, болон басагадууд фронтнуудта болон партизанска отрядуудта баатарлигаар тэмсээ, тылдэ шэн зоригтойгоор ажаллаа, агуухэ илалтые хамтаараа шэрээгээ. Мүн дайсанай һандаргаһан ажахые тон богонихон болзорто һэргээһэн ябадал бүгэдэ арадай илалта болоо.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ совет обществын түйлаһан социально-экономическа болон оюун ухаанай дэбжэлтэнь айхабтар ехэ юм. Хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулалга тэрэнэй гол дүнгынь болоно. Энэ хадаа хүн түрэлтэнэй социальна дэбжэлтэдэ мүнөө үедэ түйлагдаһан эгээл дээдэ шатань болоно.

Мүнөө үедэ революционно дүй дүршэл Европо, Ази, Латиин Америкын хэдэн оронуудта социализм байгуулалтын олон янзын дүй дүршэлөөр баяжанхай. Тиин Ленинэй уридшалан мэдэһэнэй ёһоор, имагтал манай орондо анха түрүүн үзэгдэһэн социалис байгуулалтын гол жама ёһонууд мүн тэндэ үзэгдэнэ. Советүүдэй ороной хүгжэлтын зарим онсо өөрэ зүйлнүүд тэдэниие болюулнагүй. Пролетариадай диктатурын гүрэниие тогтоолго, тиин манай дүй дүршэлэй харуулһанай ёһоор, нийтэ арадай гүрэн боложо. тэрэнэй удаа дараагаар хүгжэлгэ; обществын хүгжэлтын марксистско-ленинскэ партиин зүгһөө хүтэлбэрилгэ; үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые хамтадхалга: арадай ажахые түсэбэй ёһоор эрхилэлгэ: нийтын болон гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилэлгэдэ айхабтар үргэн олонитын хабаадалга, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэ — эдэ болон социализм тээшэ манай урагшаа дабшалтын бусад ондоо арга замууд интернациональна удха шанартай байһанаа баталан харуулаа.

Эгээл тиимэһээ социалис байгуулалтын ленинскэ эрдэм ухаан, Советскэ Союзда, аха дүү бусад оронуудта тэрэниие бодото хэрэг дээрэ бэелүүлгэ бүхы революционно хүсэнүүдтэ найдамтай хараа залуур байһан, мүнөөшье байһаар. Нийтын шэнэ үзэгдэлнүүдые үнэхөөрөө научнаар шэнжэлхын орондо ухаанһаа абтаһан бүтэшэгүй элдэб түсэбүүдээр тэрэниие һолилгоһоо, мүн тэрэшэлэн бодото социалис хубилалтануудта хүргэхэ стратеги зохёон хараалхын орондо хаанашье хэзээшье бэелүүлэгдээгүй социализмын «элдэб ондоо модельнүүд» гэдэгүүдые бэдэрхэ ябадалаар һолилгоһоо тэдэ һэргылнэ.

Бодото социализм бүхы хүн түрэлтэндэ тон ехэ удха шанартай, айхабтар ехэ түйлалтануудые соёл болбосоролой эрдэнидэ оруулаа, капитализмын хүшэ хүрэшэгүй асуудалнуудые ажалша зоной аша туһада амжалтатайгаар шиидхээ. Кризис болон ажалгүйдэлгые мэдэдэггүй, эршэмтэй түргэнөөр хүгжэдэг экономико; арад зоной байдалай шууд һайжаралга; хүнэй гол эрхэнүүдые гансал аман дээрэ бэшэ, харин хэрэг дээрэ бэелүүлдэг бодото демократи; национальна асуудалые үнэн зүбөөр шиидхэлгэ; түлөөһэгүй бүгэдэ нийтын һуралсал ба элүүрые хамгаалга; арад зондо алба хэдэг түрүү эрдэм ухаан; хүгжэнги олон национальна соёл болбосорол, — манай ажабайдалай эдэ бүхы таланууд бүхы дэлхэйн ажалшадай дура анхарал ехээр татадаг юм.

Социализм хамтаараа ажаллахэ, ажаһууха гэһэн һанал бодол, нүхэдэй ёһоор бээ бээдээ туһалалсалга, һэшхэл сэдьхэлэй һайн байдал ба социальна оптимизм бии болодог нийтын оршон байдалые түрүүлнэ. Социализм хүнэй али бүхы талаар гүйсэд хүгжэхын тулада, бүхы оюун бэлиг болон шадабариие гүйсэд хэрэглэхын тулада шухала материальна болон оюун ухаанай эрхэ байдал бии болгодог. Тэрэ хадаа тон шэнэ шанартай ажабайдал байгуулна. Тэрэнь имагтал зөөри зөөшын талаар элбэг дэлбэг байха бэшэ, харин хамаг бүхы эрилтэ хэрэглэмжэеэ хангамаар, үнэхөөрөө хүнэй нэрэдэ хүрэмэ байдал тогтоохо гэһэн хүсэлэл түрүүлдэг.

Нүхэдүүд! Совет обществын түйлалтанууд болон арга боломжонуудые тон эрдэм ухаанай үндэһөөр сэгнэжэ, дотоодын болон гадаадын эрхэ нүхэсэлнүүдэй бодото хүгжэлтые хараадаа абажа, КПСС өөрынгөө XXVI съезд дээрэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ болон 80-аад онуудта бүхы дээрэнь ороной экономическа болон социальна хүгжэлтын дэлгэрэнгы программа найруулһан байна. Тэрэниие дүүргэхын түлөө тэмсэл партиин, бүхы совет арадай хүсэлэл оролдолгын гол дунда байна.

Олоһон дүй дүршэлөө саг үргэлжэ согсолхо, өөрынгөө стратегиие ажабайдалтай сасуулан шалгаха, энээнэй үндэһөөр теоретическэ зэбсэгээ зохёохы ёһоор баяжуулха, политическэ хараа шугамаа лаблан тодорхойлхо гээшэ КПСС-эй хэлбэришэгүй ленинскэ уг заншал юм. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) болон июниин (1983 он) Пленумүүд, манай партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэнүүд энэ талаар шухала шатанууд болоо юм. Болбосорон жагсаһан социализмын теори хүгжөөлгэдэ, ороной үмэнэ байгаа холын зорилгонуудые ойлгохо хэрэгтэ парти урагшаа шэнэ ехэ алхам хээ гэжэ хэлэбэл, хэтэрүүлһэн ябадал болохогүй юм. Эдэ бүгэдые согсолон хэлэбэл, хүгжэлтэ түгэс социализмые улам нарижуулха гээшэ манай зорилго болоно.

Совет обществын ажабайдалда коммунизмын түрүүшын шатын экономическа, социальна болон соёлой олон зорилгонуудые шиидхэлгэдэ арсашагүй ехэ амжалтануудай түйлагдабашье, коммунис ерээдүйн зүйлнүүдэй улам хүдэржэжэ байбашье, үнгэрэгшэ байдалһаа үлэһэн шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөө бии байна гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглэнэ. Бодото шалтагаанһаа гү, али тус тус хүнүүдһээ уламжалан, урдань дүүргэгдээгүй зорилгонуудые түгэсхэлгэ, ороной материальна болон оюун ухаанай хүсэ шадалые саашадань арьбадхалга, хамаг бүгэдые хамтаараа шиидхэхэ гэһэн социализмда хабаатай гол ёһые гүйсэд дүүрэнээр хүгжөөһэнэй үндэһөөр социализмын бүхы арга боломжо ба булюу талануудые эгээл аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гээшэ парти болон арадай мүнөө үедэ бэелүүлжэ байгаа ажал хэрэгэй гол удхань болоно.

Экономикые дэбжээлгэ хүгжэлтэ түгэс социалис общество нарижуулха бүхы хүдэлмэриин гол шэглэлынь байһан, мүнөөшье байһаар. Экономико хадаа манай Эхэ ороной социальна болон оюун ухаанай дэбжэлтын материальна үндэһэ һуури, тэрэнэй аюулгүй байдалые, уласхоорондын нэрэ хүндые батадхаха үндэһэ һуури мүн.

Жэл ерэхэ бүри обществын хэрэглэмжэнүүд, совет хүнүүдэй эрилтэнүүд дээшэлнэ. Тиин ажалай бүтээсэ эрид ехээр дээшэлүүлхэ, ажал хүдэлмэриеэ али бүхы талаар эршэдхэһэнэй үндэһөөр үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ гэһэн нимэ гансал зам мүнөөнэй эрхэ байдалда тэдэ бүхы эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха ори гансал зам юм. Тэрэнэй гол хубинуудынь нимэ гэбэл: гол фондүүдые улам һайнаар ашаглалга, материальна болон ажалай нөөсэнүүдые бүхы талаар арьбалалга, научно-техническэ эрид хубилалтын түйлалтануудые түргэнөөр, үргэнөөр нэбтэрүүлгэ, продукциин шанар һайжаруулга, үндэр һайн эмхидхэл ба ажалай журам болоно. Парти арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ, арад зоной ажабайдал һайжаруулха гол шэглэлнүүдые эли тодоор тодорхойлоо. Эдэнь ямар бэ гэбэл, Эдеэ хоолой программа дүүргэлгэ, түлишэ болон элшэ хүсэнэй комплекс, машина бүтээлгэ, мүн научно-техническэ дэбжэлтые тодорхойлдог бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэ, транспортын хүдэлмэриие һайжаруулга, үйлэдбэриие үргэдхэлгэ ба арад зоной хэрэглэлэй эд товарнуудай шанар һайжаруулга, хангамжын элдэб талые хүгжөөлгэ болоно.

Эмхидхэлэй болон үзэл суртал - хүмүүжүүлгын тодорхой хүдэлмэри мүнөө гол һуурида табигдана. КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүд ажал хэрэгэй имагтал энэ талада гол анхаралаа хандуулаа юм. Бүри эмхитэйгээр ажаллаха, түсэбэй финансын болон ажалай журам бэхижүүлхэ гэһэн манай партиин уряа үнэхөөрөө бүгэдэ арадай зүгһөө һайшаагдаа. Шэн габьяата ажалаараа, шэнэ патриотическа үүсхэлнүүдээр ажалшад энэ урялда харюусаа. «Нэрэ хүндэ ба алдар соло—хэһэн ажалайнь зэргээр!» гэһэн уряа доро москвагайхидай үүсхэлээр эхилһэн хүдэлөөн үргэн далайсатай боложо байнхай.

Эли бодо һайн үрэ дүнгүүд түйлагданхай. 1983 оной түрүүшын хахадта арадай ажахын хүгжэлтын үрэ дүнгүүд һайжаруулагдаа, бүхы министерствэнүүд болон союзна республиканууд промышленностиин түсэб дүүргээ. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн недондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал. 4,1 процентээр, харин ажалай бүтээсэ 3,3 процентээр дээшэлээ. Партийна организаци бүхэн, ажалша коллектив бүхэн арадай ажахын түсэбүүдые болон абаһан уялгануудаа дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө, бүхы хэмжээгээр ба бүхы шатануудаа эмхидхэл болон журам шангадхахын түлөө тэмсэлдэ оролдолгоёо һуларуулхагүй, мүн үйлэдбэриие улам эршэдхэхэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ социалис мүрысөө түбхын түрүүндэ шэглүүлхэ зэргэтэй.

Журам болон гурим бэхижүүлгэ, социалис мүрысөө хүгжөөлгэ ямар ушарта зохихо үрэ дүнтэй байхаб гэхэдэ, ажахы эрхилхэ бүхы гуримые нарижуулха хэрэгтэй тэдэ тааралдаха ёһотой. Гэхэтэй хамта, энэ талаар манай хэжэ байгаа хүдэлмэриин совет обществын материально-техническэ, социальна болон оюун ухаанай хүгжэлтын түйлагдаһан хэмжээгээр табигдадаг эрилтэнүүдһээ гээгдэжэ ябаһаниинь харамтай гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглэһэн байна. Ажахы эрхилэлгэдэ нийтэ арадай хэрэглэмжэнүүдые ажалша коллектив болон хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй аша туһатай эгээл һайнаар тааралдаха ябадалые хангаха тодорхой хэмжээнүүд мүнөө абтажа байнхай. Экономическа эрхэ байдал хадаа бүтээсэ ехэтэй, үнэн сэхэ хүдэлмэриие дүүрэнээр урмашуулан һайшааха, харин хайша хэрэгээр, хуушанайхяараа хүдэлхэ ябадалые олзогүй болгохо, арадай ажахын бүхы шатануудай нарин һайн тааралдалые хангаха ёһотой. Манай экономикын аша үрые, олонитын ажалай эдэбхиие дээшэлүүлхэ зайлашагүй эрхэ нүхэсэл нимэ юм.

Энээнтэй холбоотой зорилгонуудые шиидхэхэ зуураа, парти хэһэн ажалайнь зэргээр хубаарилха гэһэн гол ёһые шууд хэрэглэхэ ябадалда тон ехэ анхарал хандуулжа байна. Юундэб гэхэдэ, манай байгуулалтын социальна талаар үнэн сэхэ шанарынь мүнөө үедэ түбхын түрүүндэ энээндэ үзэгдэнэ ха юм. Тиин материальна ба моральна урмашуулгын гуримые һайжаруулгаһаа, ажалай болон хэрэглэмжын хэмжээнэй хойноһоо улам шанга хиналта тогтоолгоһоо, үнэн сэхээр, зохёохы ёһоор ажаллаха гэһэн эрилтэ хэрэглэмжэ хүн бүхэндэ хүмүүжүүлгэһээ, манай ажабайдалда харша бүхы юумэндэ эбсэшэгүй байха гэһэн мэдэрэл хүмүүжүүлгэһээ ондоо найдамтай зам эндэ үгы юм.

Болбосорон жагсаһан социализмые улам нарижуулхын тулада хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад болон арадай интеллигенциин холбооe саашадань батажуулха, тиихэдээ хүдэлмэришэн ангиин түрүү үүргые урданайхидал байлгаха, мүн социально-ангиин, национальна болон политическэ бүхы харилсаануудай хүгжэлтэдэ партиин эдэбхитэй нүлөө дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Бидэнэр эрдэм ухаанай талаар үндэһэлэгдэһэн, эли тодо уг зорилгонуудые хүтэлбэри болгодогбди. Энэ юун бэ гэхэдэ, болбосорон жагсаһан социализмын түүхэтэ хэмжээн дотор манай обществын байгуулалтада ангигүй байдал тогтоохо хэрэг болоно. Энэнь юун бэ гэхэдэ, совет нацинууд болон арад үндэһэтэдые шууд ойртуулга, СССР-эй арадуудай аха дүүгэй хани барисаа бэхижүүлхэ ябадал болоно. Энэнь юун бэ гэхэдэ, социалис гүрэн түрые хүгжөөлгэ, арад зоной засагые бэелүүлхэ улам шэнэ түхэл маяг болон онол аргануудые хэрэглэлгэ болоно. Ажалша коллективүүд тухай һаяхан абтаһан хуули энээндэ туһа болохо юм. Боложо байгаа орёо хубилалтануудые бүхы дээрэнь хаража, бодото зүбөөр сэгнэжэ шадаха, бии болоһон зүрилдөөнүүд болон асуудалнуудые саг соонь обёоржо, тэдэниие шиидхэхэ замуудые олоjо шадаха гэһэн эрилтэ ажабайдал табина, манай парти хүсэлэл оролдолгоёо энээндэ хандуулна.

Нүхэдүүд! Манай бүхы суртал-хүмүүжүүлгын ажал ябуулгые шэнэ хүниие хүмүүжүүлэн бүридүүлхэ хэрэгтэ хандуулан, тэрэниие нилээд ехээр һайжаруулангүйгөөр, экономическа болон социальна зорилгонуудые дүүргэхын аргагүй гэжэ мүнөө илангана эли болонхой. Юуб гэхэдэ, шэнэ хүн гээшэмнай имагтал манай тон шухала зорилго бэшэ, харин коммунис байгуулалтын, зайлашагүй эрхэ нүхэсэлынь ха юм. Тиимэһээ партиин үзэл бодолой. олонитэ-политическэ хүдэлмэриин асуудалнууд Центральна Комитедэй июниин Пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан байна.

Манай үзэл суртал ба теоретическэ, мүн политическэ документ болохо КПСС-эй Программын шэнэ редакци бэлэдхэхэ тухай асуудалай Пленумэй гол анхаралда байһаниинь тон ойлгосотой. **«...Мүнөөнэй эрхэ байдалда партиин Программа хадаа түбхын түрүүндэ хүгжэлтэ түгэс социализмые түсэбэй ёһоор, али бүхы талаар нарижуулан һайжаруулха программа, тиимэһээ коммунизм тээшэ манай дабшаха программа байха ёһотой»,—** —гэжэ Ю. В. Андропов өөрынгөө үгэдэ түсхай тэмдэглэһэн байна. Тэрэ ойрын жэлнүүдтэ болон эли харагдамаар ерээдүйдэ совет обществын хүгжэхэ гол замуудые гүнзэгыгөөр тодорхойлһон байна.

Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ дотор, К. У. Черненкын элидхэл соо, Пленумэй бусад документнүүд дотор КПСС-эй үзэл суртал ажал ябуулгын олдоһон дүй дүршэл зохёохы ёһоор гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдээ, тэрэнэй гол шэглэлнүүд ба зорилгонууд тодорхойлогдоо. Манай үзэл суртал-хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэриие шангадхаха, тэрэниие бүри гүнзэгы удхатай, зохёохы ёһоной, совет хүнүүдэй улам ургажа байгаа эрилтэнүүдтэ, мүнөө үеын ажабайдалай бодото байдалда харюусама болгохо гэһэн тодо зорилго Пленум табиһан байгаа. Тобшолбол, үзэл суртал-теоретическэ, политическэ -хүмүүжүүлгын, пропагандистска хүдэлмэриин удхые, түхэл шэнжые парти болон арадай ажал ябуулгын гол удхатай — хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулгатай, манай хүгжэлтын түйлагдажа байһан дотоодын ба гадаадын эрхэ байдалтай зохилдуулан табиха тухай хэлэгдэһэн байна.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие экономическа ба социально-политическэ гол шухала зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлтэй эгээл нягтаар холбохо шухала гэжэ ехэ хүсэтэйгөөр тэмдэглэгдэһэн байгаа. Имагтал үзэл суртал-хүмүүжүүлгын ажал ябуулга политическэ, эмхидхэлэй ба ажахын ябуулгатай холбоотой байхадаа һайн ашаг үрэ үгэдэг, манай пропагандын бодото байдалые, үнэн зүбые хангадаг, ажабайдалһаа таһаралга, ёһо тэдысэ хандалга ба шууяа гаргалга гэхэ мэтэ үзэгдэлнүүдые усадхаха арга олгодог гээшэ.

Империализмын, нэн түрүүн америкэн империализмын үүдхэжэ байһан харата муухай ябуулганууднаа уласхоорондын байдалай орёо түгшүүритэй боложо байхада, СССР тэ, аха дүү бусад оронуудта зүрюу харша ябуулганууды улам дэбэргэгдэжэ байхада, ажалшадые ангиин мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлгые саашадань һайжаруулга, политическэ һэримжыень дээшэлүүлгэ, уласхоорондын оршом соо, мүн орон доторoo социализмын түйлалтануудые тодо хурсаар, бата найдамтайгаар нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгэ онсо шухала удха шанартай болоно. Коммунизмда, Советскэ Союзда зүрюу харша ябуулганууда шанга харюу сохилто үгэхэ, контрпропагандын эдэбхитэй шударгы, үрэ түгэс системэдэ түшэглэн, ангиин дайсанай үзэл сурталай һүйдхэлтэ ябуулганууды элишэлэн зайсуулха хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ бүхы партиин хэрэг мүн. Тэрэ үзэл сурталай кадрнуудта, партийна организаци бүхэндэ, коммунист бүхэндэ олонитын политическэ гүнзэгы мэдэрэлэй ба ажалай үүсхэл эдэбхиин хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хүдэлмэриин шэнэ түхэл шэнжэнүүдые, арга онолнуудые бэдэрхэ талаар оролдосотой нэтэрүү, залан сэхэ, эрэлхэг зоригтой байха эрилтэ табина.

Нүхэдүүд! Ороной урда табигдаһан ехэ, орёо нарин зорилгонуудай үргэдэлгэ КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргые саашадань дээшэлүүлхэ байна. Эндэ олонитэтэй тэрэнэй холбоо барисаае саашадань бэхижүүлгэһээ, парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлые хангахаһаа бүри шухала юумэн бидэнэртэ байхагүй.

Партийна зэргэнүүдэй саг үргэлжэ ургалта, тэдэнэй шанарай һайжаралга хадаа ленинскэ партиин хэлбэришэгүйгөөр ургажа байһан нэрэ хүндын, олонитэтэй тэрэнэй холбоо барисаанай үргэдэлгын, гүнзэгырэлгын толотомо гэршэ болоно. Хэрбээ РСДРП-гэй II съездын болохо үедэ Россида партиин гэшүүдэй оройдоол 3500 шахуу хүн байгаа һаань, Агуухэ Октябриин социалис революциин үедэ тэдэнэр 330 мянга болоод байгаа. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ партиие Ленинэй нэрлэһэнэй ёһоор, «ороohoнhoo» тэрэ мүнөө коммунизмын хэрэгэй түлөө тэмсэлшэдэй 18 миллион хүнһөө бүридэдэг манлай болонхой. Ангиин-пролетарска шэнжэ шанараа улам саашадань хүгжөөжэ, хүгжэлтэ түгэс социализмын үедэ КПСС бүхы арадай парти болоо. Энэ хадаа нийтын ажабайдалай бүхы талада политическэ ба үзэл сурталай үүргэ нүлөө үзүүлдэг арга хэрэгсэлнүүдтэй нийтэ нэгэн, эбтэй эетэй эмхи болоно. Энэ хадаа хүсэн түгэлдэр социалис гүрэниие ударидадаг парти болоно.

Партиин дайшалхы арга шадабариие, нийтын хүгжэлтэдэ, олонитэдэ тэрэнэй үзүүлдэг үүргэ нүлөөе дээшэлүүлгэ гол түлэб партийна хүдэлмэриин гуримые саашадань һайжаруулгаһаа дулдыдадаг байна. Ажабайдал партиин политикые гүнзэгыгөөр ойлгохо, бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эрдэм ухаанда үндэһэлэн хандажа шадаха эрилтэ партийна организацинуудай, коммунист бүхэнэй урда табидаг юм. Ажахын ба социальна ажабайдалай бодото хуули ёһонуудые мэдэнгүйгөөр гэхэ гү, али хараада абангүйгөөр амжалтатайгаар хүтэлбэрилжэ болохогүй. Энээн тухай хододоо һанажа ябаха хэрэгтэй. Нийтэ арадай аша туһын нэрэ хүндые дээшэлүүлгэ, бидэнэй урагшаа дабшалгые хурдадхахын тула бүхы нөөсэнүүдые, арга боломжонуудые хэрэглэлгэ, эрдэм ухаанда үндэһэлгэ, бүтэмжэтэй һайн хандалга, абтаһан шиидхэбэринүүдые гүйсэдхэн бэелүүлхын түлөө хиналтые шангадхалга — манай Центральна Комитедэй оролдосотой нэтэрүүгээр баталдаг партийна хүтэлбэриин арга онолой, үнэхөөрөөшье, ленинскэ арга онолой гол шухала шэнжэнүүд эдэл даа.

Кадрнуудые шэлэжэ олоод, тааруулан табилга — партиин бэелүүлдэг хүтэлбэрилхы үүргын гол шухала шата мүн. Тэдэнэй үзэл сурталай-политическэ, сэдьхэл бодолой ба ажал ябуулгын шэнжэ шанарнуудта КПСС тон үндэр ехэ эрилтэтэйгээр хододоо хандадаг байгаа, мүнөөшье хандана. Өөһэдынгөө хүдэлмэриин участогта эли бодо хүгжэлтэ дэбжэлтэ түйлангүй, ажал хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар, эмхидхэлтэйгээр, жаяг журамтайгаар, зохёохы гуримаар хандангүй, ёһотойл хүтэлбэридэгшэ боложо шадахагүй байһаниинь элитэ. Партийна организацинууд социалис ёһо гуримуудые хазагайруулгын али бүхы ябуулганууды эсэргүүгээр, һамы-були, албан хойрог, ажалшадай аша туһые тоогоогүй. албан тушаалдаа хэтэрүүлһэн ябадалнуудта эсэргүүгээр эрид шууд тэмсэхэ уялгатай.

Партийна хүтэлбэриин арга онолые нарижуулан һайжаруулха гээшэ ажалша коллективүүдэй политическэ үүргэ болохо партийна эхин организацинуудай дайшалхы шэнжэ шанарые дээшэлүүлхэ, олонитын дунда ябуулагдадаг үдэр бүриин хүдэлмэридэ тэдэниие элсүүлэн хабаадуулха гэһэн удхатай. Партийна ажабайдалай ленинскэ ёһо гуримуудые нарингаар сахиха, парти доторой демократиие, шүүмжэлгэ ба өөрыгөө шүүмжэлгые, партиин гэшүүн бүхэнэй үүсхэл эдэбхиие хүгжөөхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргэ зонхилон хүтэлбэрилгын арга онолнуудтай, гүрэнэй зургаанууд гү, али нийтын эмхинүүдые һэлгэлгэтэй ямаршье холбоо барисаагүй юм. Арад зоной дунда политическэ үндэр ехэ нэрэ хүндэдөө, үзэл сурталай үүргэ нүлөөндөө түшэглэжэ, ажалшадай үндэһэн аша туһые бүри гүйсэд дүүрэнээр, тодо хурсаар бэелүүлхэ хэрэгые түйлажа, хараа шэглэлэйнгээ зүб байһанда тэдэниие этигүүлэн,

3. ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТН ЭБ НАЙРАМДАЛА

Нүхэдүүд! РСДРП Россин газар дээрэ мүндэлэн түрөө, гэбэшье тэрэ тиихэ үедэ уласхоорондын революционно бүхы хүдэлөөнэй олоһон дүй дүршэлдэ түшэглэһэн байна. Большевистскэ партиин түхэл шэнжэ, тэрэнэй программа, тэрэнэй стратеги ба тактика II Интернационалай хүтэлбэрилэгшэдэй оппортунис үзэл бодолтой, орёо шанга, хэлбэришэгүй тэмсэлдэ батадхагдаа. Бодото дээрээ энэ хадаа гансал Россин бэшэ, харин бүхы пролетарска хүдэлөөн яаха ёһотойб? —гэһэн асуудалда Ленинэй үгэһэн харюу болоһон байгаа.

«Юу хэхэб?» гэһэн номойнгоо эгээл эхиндэ Ленин тобшохон, оройдоол хэдэн мүрһөө бүридэһэн ажаглалта хээ һэн. «Европодо үнинһөө хойшо һүжэрэн дэбэржэ байһан политическэ хархис хүсэнүүдэй аашануудта эсэс табихын тула уласхоорондын революционно социал-демократи социалис оппортунизмтай энэ түрүүшынгээ уласхоорондын тэмсэлдэ гүйсэд бэхижэхэдээ болохо бэшэ гү?» —гэжэ тэрэ асууһан байгаа. Энэ үе саг дүтэлөө гэжэ тиихэдэ хүдэлмэришэдэй дунда бултадаа этигэдэггүй байгаа бшуу.

Гэбэшье РСДРП-гэй II съездэ суглараһан Россин үсөөхэн марксистнууд-интернационалистнууд Россин, мүн бүхы дэлхэйн түхэл шарайе танигдашагүй оолоторнь хубилгаһан үйлэ хэрэгүүдые урагшань дабшуулһан юм. «Октябриин революциин дүрбэн жэлэй ойдо» гэһэн статья соогоо В. И. Ленин иигэжэ тэмдэглээ һэн: «...Совет гүрэниие байгуулжа эхилхэ, тиигэжэ бүхэдэлхэйн түүхын шэнэ үе сагые, бүхы капиталис оронуудта дарлагдан мүлжэгдэһэн ба хаа хаанагүй шэнэ байдал тээшэ, буржуазиие бута сохиһон илалта тээшэ, пролетариадай диктатура тээшэ, капиталай дарлалта мүлжэлгэһөө, империалис дайн байлдаануудһаа хүн түрэлтэниие аршалан абаралга тээшэ дабшажа ябаһан шэнэ ангиин засагаа эзэмдэн абалтын үе сагые эхилхэ зол хубиин бидэнэртэ тудаһандань омогорхохо эрхэтэйбди, омогорхоношьебди». Октябриин илалтын, большевигүүдэй суртал һургаалнуудай ба политикын үүргэ нүлөөн доро мүнөө үеын коммунис хүдэлөөн дэлгэржэ, улам хүгжөөгдэһэн байгаа. Тиигэжэ ленинизм хүдэлмэришэн ангиин уласхоорондын политическэ хүсэтэ һургаал болоо һэн.

Коммунис хүдэлөөн, тэрэнэй таһаршагүй хубинь байһан, мүнөөшье байгаа КПСС хүшэр хүндэ, баатаршалгата зам гаталаа. Капиталтай ангиин тэмсэлнүүдтэ тэрэ урган хүгжэжэ, түүхэтэ илалтануудые түйлаба. Тэрэ урагшагүйдэлгэнүүдтэшье ороо, зүгөөр энэнь тэрэниие мүн лэ хатуужуулһан, шэнэ дүй дүршэлөөр баяжуулһан байха юм. Мүнөө зуугаад адли тэгшэ эрхэтэй, бээе дааһан зуугаад партиие нэгэдүүлдэг коммунис хүдэлөөн империализмда, дайн дажарта эсэргүүгээр, эб найрамдалай, арадуудай национальна ба социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэдэг эгээл нүлөө ехэтэй интернациональна политическэ хүсэн болонхой. Коммунис хүдэлөөнэй бодото арга боломжонууд асари ехэ. юм. Хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай ажабайдалай аша туһын түлөө, манай агуухэ һургаалай революционно гүн гүнзэгы удхые буруу һүргэхэ, хазагайруулха гэһэн оппортунистнуудай болон ревизионистнуудай һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүгээр коммунистнуудай залан сэхээр тэмсэхэ, зохёохы марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудаар аха дүү партинуудай нэгэдэлые бэхижүүлхэ гээшэ эдэ арга боломжонуудые бодотоор бэелүүлгын хэлбэришэгүй эрхэ нүхэ-

ВОЛЮЦИОННО ЯБУУЛГЫН ПАРТИ

политическэ ойртолсолго — эдэ бүгэдэ Азида, Африкада, Латинн Америкэдэ ленинизмын суртал һургаалнуудай, бодото бэелэлэй үүргэ нүлөөн доро болоһон, мүнөөшье боложо байһан тэдэ асари ехэ хубилалтануудые элирхэйлэн харуулна. Эдэ партинуудтай КПСС-эй, бүхы коммунистнуудай һаналаа нэгэдэлгэ дэлхэйн революционно хүгжэлтые үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ гол шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь мүн болоно.

Нүхэдүүд! Агууехэ Октябриин илалта хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүлэн ажалша арадай бүхы политическэ засагаа гартаа абаһан гүрэнэй дэлхэй дээрэ мүндэлэн түрэһые элирхэйлэн гэршэлээ һэн. Энэнь уласхоорондын харилсаае революционно шэнжэтэй болгоһон байгаа. Гэхэтэй хамта энэнь большевигүүдэй партиин урда тон шэнэ зорилгонуудые табяа бэлэй. Илалта туйлаһан пролетариадай гадаадын политикын теоретическэ үндэһэ һууриие зохёохо, тэрэнэй тодорхой зорилгонууд болон шэглэлнүүдые найруулха, Совет гүрэнэй уласхоорондын хараа шэглэлые баталха талаар шэглүүлэгдэһэн бодото ажал ябуулгада тэдэниие нэбтэрүүлэн бэелүүлхэ хэрэгтэй байгаа. Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ В. И. Ленин горитой ехэ хубитаяа оруулһан байгаа.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо уласхоорондын оршон байдал үндэһөөрөө хубилаа. Дэлхэйн социалис байгуулалтын бии бололго, колониализмын һандаралганууд дээрэ империализмда эсэргүү хараа шэглэл баримталдаг хэдэн арбаад гүрэнүүдэй байгуулагдаһан ушар, сүлөөрэлгын ба дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнэй үргалта — эдэ бүгэдэ социально-ангиин хүсэнүүдэй тон шэнэ харилсаае тогтоогоо һэн. Совет гадаадын политикын арга боломжонууд хэлбэришэгүйгөөр ургаа. Зүгөөр бидэнэртэ тохёолдодог асуудалнуудшье орёо бэрхэшээлтэй болоһон байна. Хоёр ондоо үзэл бодолой, политическэ хоёр шэглэлэй — социализмын ба империализмын хоорондохи хёмороо зүришэлдөөнүүдэй үзэгдөө дуулдаагүй ехээр дэбэржэ байхада, мүнөө энэнь илангаяа эли тодоор харагдана.

Капитализмын юрэнхы дээрээ доройтон уналга уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болгожо, дэлхэйн хүгжэлтэ дэбжэлтые һаатуулха гэһэн империалис бүлэгөөрхидэй хүсэл эрмэлзэл үргэдэһэн байна. Энэ эзэрхэг түрэмхэй хараа шэглэлынь ядерна дайнай аюулые улам һужэрөөгөө.

Коммунизмда, Советскэ Союзда зүрюу харшаар США-гай мүнөөнэй захиргаанай бэелүүлжэ байһан политика хадаа дайнай аюулай гол эшэ үндэһэн болоно гэжэ ушар баримтанууд батаар элирхэйлэн гэршэлнэ. Милитарис ябуулгануудаар жүрөөдэгдэһэн энэ захиргаан шэнэ ракетэнүүдээ Баруун Европодо тараан тодхохые, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха хөөрэлдөөнүүдые хүн зониие олоорнь алаха хюдаха буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ түсэбүүдээр далдалха гэжэ оролдоно. СССР-тэ, бусад социалис гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр, демократическа, түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн гол империалис гүрэнүүдэй сэрэгэй бүлэглэл тогтоохые Вашингтон оролдоно. СССР болон Варшавска Договорой оронуудһаа США ба НАТО-гай сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые туйлаха гэһэн зорилго тэрэ урдаа табина. Манай парти болон арадай, аха дүү социалис оронуудай харюу бата, нэгэ удхатай юм: Энэнь бэелүүлэгдэхэгүйл!

Октябриин революциһаа хойшо түрүүшын үдэрһөө эхилээд совет гадаадын политика эзэмдэн зонхилолгын ба эзэрхэг түрэмхэй империалис политикада эдэбхитэйгээр эсэргүүсэн тэмсэдэг байгаа. Бидэндэ дайн хэрэггүй. Бүхы арадуудта, тэрэ тоодо социалис гүрэнүүдэй арадуудта, үе сагайнгаа даалгаһан хүнгэн бэшэ хэрэгые бэелүүлэн, бидэ буу зэбсэг үрдилдэн гаргалгада эгээл залан сэхэ эсэргүүсэгшэд байгаабди, байнашье гээшэбди. Тиихэдээ империализм ямар ехэ аймшагтай аюулые тохёолдуулжа шадахаб гэжэ совет хүнүүд һайн мэдэдэг юм. Жэшээнь, мүнөө тэрэ Түбэй Америкэ болон Дүтын Зүүн зүгтэ, Африка болон Азида ямар хорото ябуулгануудые эрхилнэб гэжэ һанахада, ойлгосотой болоно. Коммунизмда эсэргүүгээр США-гай президентын соносхоһон ээлжээтэ «крестово поход» хадаа эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй, демократиин болон хүгжэлтэ дэбжэлтын бүхы хүсэнүүдтэ үнэн дээрээ шэглүүлэгдэнхэй юм. Ёһо гурим буруушаадаг, хүниие үзэн ядадаг империализмын политика онсо ехэ аюул тохёолдуулна. Юуб гэхэдэ, ядерна дайн «боломоор» гэһэн бодомжогүй, балмад муу хай тобшололһоо тэрэ үндэһэтэй байна бшуу.

Совет арадые, аха дүү оронуудай арадуудые ямаршьеб хүлеэгдээгүй ушарнуудһаа, социалис туйлалтануудта ямаршьеб добтолгонуудһаа аршалан хамгаалхын тула хэрэгтэй бүхы юумэ манай парти хэдэг байгаа, байнашье. Бидэ саашадаашье манай алдар солото Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые нарижуулан һайжаруулгада, эб найрамдалай харуулда найдамтайгаар байһан Варшавска Договорой бэеэ хамгаалха хүсые бэхижүүлгэдэ һуларшагүй анхаралаа табидаг байхабди.

КПСС-эй гадаадын политикын хүсэ шадал болон ашаг үрэ гэхэдэ, Ленинэй зааһан хараа шугамые тэрэнэй хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэ, совет арадай болон бүхы ажалша хүн түрэлтэнэй үндэр дээдын аша туһада үндэһэлэн тэрэнээ гаргалга мүн болоно. Тэрэ дэлхэйн мүнөөнэй хүгжэлтын эрдэм ухаанай гүнзэгы шэнжэлэлдэ түшэглэдэг байха юм. Мүнөөнэй эрхэ байдалда дэлхэйн дайн заатагүй болохогүй, харин ядерна һандарал хосоролой үе сагта ондо ондоо нийтын байгуулгатай гүрэнүүдэй амгалан тайбанаар зэргэ оршон һуулгын политика хадаа ори ганса тон зүб ябадал болоно гэһэн теоретическэ үндэһэ баримтатайгаар манай партиин хэһэн тобшолонууд айхабтар ехэ удха шанартай байха юм.

Эдэ тобшолонуудай үнэн зүб байһые бодото байдал гүйсэд дүүрэнээр батадхаа. Тэдэмнай КПСС-эй XXVI съездын найруулан табиһан наядахи онуудай эб найрамдалта Программа дотор эли тодоор харуулагданхай гээшэ.

Уласхоорондын хэрэгүүдтэ манай партиин хандалга үнэн дээрээ манай эб найрамдалта коммунис философиие элирхэйлнэ. Имагтал энэ философи Советскэ Союзай һүүлэй үедэ дэбжүүлһэн, Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэнүүд дотор найруулагдаһан залан сэхэ дурадхалнуудай үндэһэ һууринь болоһон байна. Адли тэгшэ эрхын ба али алинайнгаа аюулгүй байдалай гол ёһонуудта үндэһэлһэн, сэрэгэй хүсэнүүдэй хэм хэмжээе эрид шууд доошонь оруулха нэгэн бүхэли, бодото дээрээ бэелүүлэгдэмээр хараа шэглэл тэрээн дотор найруулагданхай. Энэмнай уласхоорондын гол шухала бүхы асуудалнуудые хөөрэлдөөнэй аргаар, үнэн зүбөөр шиидхэлгын эрхэ нүхэсэл болоно гээшэ.

КПСС-эй гадаадын политическэ залан сэхэ хараа бодолые аха дүү оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинууд ойлгодог, дэмжэдэг байха юм. Һарын саада тээ Москвада болоһон социалис хании нэгэдэлтэ долоон гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга энээниие гэршэлэн харуулаа. Тэрээн дээрэ сэрэгэй талаар булюу байлгатай. хэзээдэшье эбсэхэгүй байхаар, эб найрамдал аршалан хамгаалхын ба бэхижүүлхын тула хэрэгтэй бүхы юумэ хэхээр манай оронуудай эрид шиидэнги байһаниинь дахинаа онсолон тэмдэглэгдэһэн байна. Хамтын мэдүүлгын түни түбшэн, тааруу тэнсүүритэй шэнжэ, тэрэнэй залан сэхэ шанар хадаа ядерна буу зэбсэгэй талаар мүрысөөндэ эсэргүүгээр, ямаршье сэрэгэй үрдилдөөндэ эсэргүүгээр аха дүү оронуудай хэлбэришэгүй хандадаг байһанай үшөө нэгэ үнэнишэмэ гэршэ боложо үгэнэ. «Дэлхэйн али болохо гол шухала асуудалнууд, социализм болон капитализмын хоорондохи түүхын арсалдаае оруулалсан, сэрэгэй аргаар шиидхэгдэжэ шадагдахагүй байна гэжэ тэдэ батаар этигэнхэй», — гээд тэрэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Социализмын илалта тээшэ харгы зам анха түрүүлэн гаргаха үүргэ Ленинскэ партида тудаһан байна бшуу. Энэмнай ехэ юумэндэ уялгална гээшэ. Миин лэ урагшаа дабшаха гээшэ үшөөл бага. Тиимэһээ бүхы шэнэ, түрүү юумэ аршалан хамгаалан, улам батадхан, урагшаа заатагүй дабшаха хэрэгтэй. Ингэжэл КПСС урагшаа дабшадаг юм. Тиихэдээ, шэнэ общество байгуулха ба совет арадай социалис туйлалтануудые аршалан хамгаалха гэһэн эгээл орёо зорилгонуудые дүүргэдэг байһан тула, манай парти дэлхэйн социализмын, коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй аша туһануудта, бүхы хүн түрэлтэнэй амин шухала аша туһануудта гүйсэд дүүрэнээр харюусаха шиидхэбэринүүдые бэдэрдэг байха юм. Хэндэ ехэ юумэн даалгагдааб, тэдээндэ ехэ эрилтэ табигдадаг гэжэ нэгэнтэ бэшэ Ленин хэлэһэн байдаг. Эдэ үгэнүүд уласхоорондын оршом соохи тэрэнэй ажал ябуулгада Ленинскэ партиин онсо өөрсэ уряа байгаа, байһаншье зандаа. Түүхын тэдээндэ даалгаһан ехэ харюусалгын бүхы хэм хэмжээе совет коммунистнууд тон һайнаар ойлгодог гээшэ. Энэ харюусалгын үндэр дээдэ хэмжээндэ байха гээшэ үгөөрөө бэшэ, харин хэрэг дээрээ интернационалист байха гэһэн удхатай. Энэмнай манай партиин политикые, бусадһаа хододоо илгаруулдаг байгаа, мүнөөшье илгаруулна гээшэ. Энэмнай тэрэнэй үнэн сэхэ байлгын ба хүсэ шадалай. революционно хүдэлөөн дотор, манай бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы үнэн сэхэ хүнүүдэй дунда тэрэнэй үндэр ехэ нэрэ хүндын эшэ нүхэсэл хододоо байгаа, байнашье гээшэ.

Нүхэдүүд!

В. И. Ленинэй байгуулһан революционернүүдэй агууехэ эмхиин хуби заяан түүхэдэ үзэгдөөгүй онсо илгаатай, баатар габьяатай байха юм. 80 жэлэй туршада тэрэ түүхын үзэгдөөгүй замаар зоригжол түгэсөөр дабшана, нийтын хүгжэлтэ дэбжэлтын шэнэ арга боломжонуудые хүн түрэлтэндэ нээжэ үгэнэ.

КПСС-эй, совет арадай революционно-хубилган шэнэдхэхы бүхы ажал ябуулга социальна үргэн ехэ зохёон байгуулхы эрмэлзэлээр нэбтэрэнхэй юм. Общественэ хүгжэлтын зайлашагүй хуули ёһонуудые мэдэлгэдэ, бодото байдалда эрдэм ухаанай ёһоор хандалгада тэрэ үндэһэлдэг байна бшуу. Марксизм-ленинизм — энэмнайл манай партиин бүгэдые илагша зэбсэг мүн болоно. Маркс — Энгельс — Ленинэй хэтэдээ мүнхэ һургаал партиин дэбжүүлһэн үг зорилгонуудай тодо һонор байлгые, тэдэниие туйлаха хэрэгсэлнүүдэй үрэ нүлөөтэй байлгые хангана бшуу. Имагтал энэ һургаал хадаа ерээдүйн холын хараа бодолтой манай партиие байлгалгын эшэ нүхэсэл мүн болоно. Тэрээнгүйгөөр социалис общество амжалтатайгаар хүгжэжэ шадахагүй байна ха юм.

Совет арад ерээдүй тээшээ бата найдамтайгаар шэртэнэ, коммунистнуудай партида, социальна бата этигэмжын партида бүримүһэн найдана. Энэ бата этигэл совет ороной бүхы түүхээр, манай хүсэ шадалые, шэлэһэн харгы замайнгаа зүб байһые мэдэрэлгээр бүридэн мүндэлдэг байна гээшэ. Өөрынгөө диилдэшэгүй оюун бодолой, эмхидхэхы, зохёон байгуулхы хүсэ шадалаа, ажалые сүлөөлхын түлөө, үнэн зүб, социалис ёһо гуримаар общественэ шэнэдхэн хубилгахын түлөө, дэлхэй дээрэ эб найрамдал ба ажабайдалай түлөө тэмсэлдэ бүгэдые илагша революционно стратеги болон тактикын эрхим жэшээ болохо арга шадабаряа хэрэг дээрэнь харуулжа шадаһандань бидэ большевизмдэ үнэн сэхэ байнабди.

Үе сагаймнай агууехэ үнэн зүб хэрэг — коммунистнууд-ленинецүүдэй үнэн зүб хэрэг эб найрамдалай ба социализмын үнэн зүб хэрэг совет арадай туйлалтануудта оршон мандаг лэ, улам бүри шэнэшэнэ хэдэ миллион хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ хадуугдаг лэ!

Советскэ Союзай Коммунис парти — агууехэ Ленинэй парти мандаха болтогой! **(Нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

ПИОНЕРНҮҮДЭЙ ЗУН

ҮЗЭСХЭЛЭНТЭ ТАШАЛАНДА

Мухар-Шэбэр тосхонһоо холо бэшэхэнэ, үзэсхэлэнтэ гоё һайхан хадын ташаланда пионернүүдэй «Береза» лагерь оршодог юм. Эндэ Мухар-Шэбэрэй, Загарайн болон Бэшүүрэй районуудай һурагшад амардаг. Бидэнэй энэ лагерьта ерэхэдэмнай, үхибүүд «Булашые оло» гэһэн нааданай ёһоор гүйлдэжэ, тарашаһан байгаа. Тэдэнэр «булашые» горхоной эрьеэр, ой соо, добо гүбээнүүд дээгүүр бэдэрнэ... Нэгэл отрядай хүбүүд «булашые» оложо, магтаалда хүртэбэшье, энэ һайндэр бултандаа хадуугдаа ёһотой.

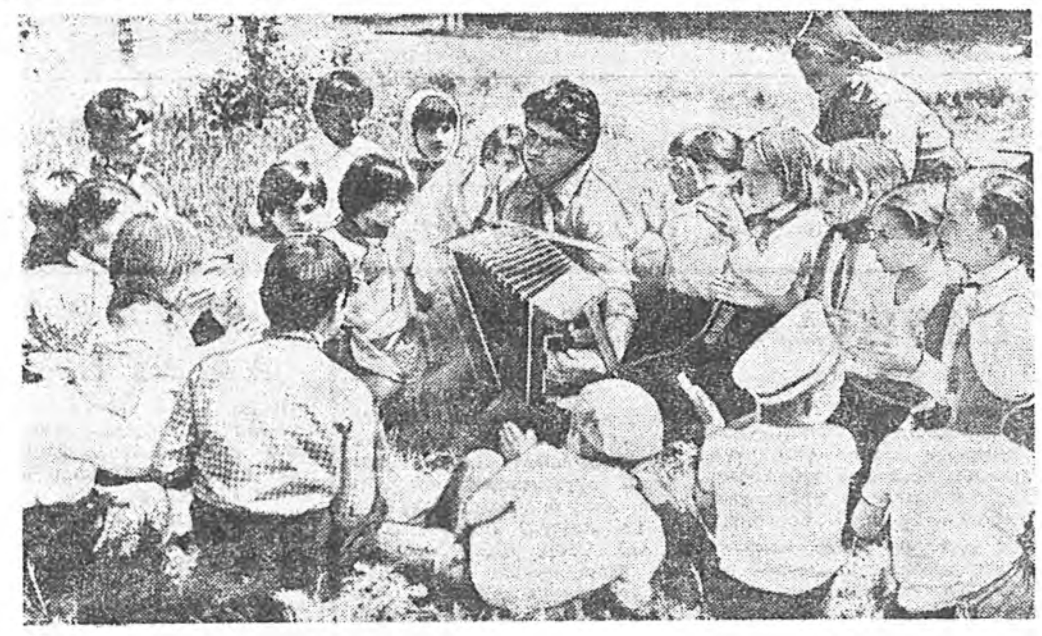
Мүн лэ тиихэдэ хонгёо зугаатай пионернүүдэй зунай лагериин нээлтын ёһололой һайндэрэй халуун түүдэг тэдэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ үлэһэн байха.

— Таанар һайнаар хаража үзыт, хүүгэдэй амарха ямар эрхэ байдал зохёогдонхойб, эндэ юун гэһэн һонирхолтойб, хүхюутэйб, — гэжэ тус лагериин начальник А. И. Жамсаранова хэлэнэ. — Лагеримнай педагогическа коллектив эбтэй эетэй, баян дүршэлтэй. Жэшээлбэл, Людмила Оленникова хэдэн жэлэй туршада ахалагша пионервожатаар хүдэлнэ.

Пионернүүд эндэ гоё һайханаар дуу гүйсэдхэдэг, мүн лэ бэрхээр ажал хэдэг юм. Тэдэнэр эндэ һаяхана ажалай десант хээд, олоһон мүнгэеэ эб найрамдалай жасада дамжуулаа юм. Мүн лэ ядерна дайнда эсэргүүсэһэн митинг үнгэргөө.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, «Березкодо» дуун, ажал, амаралта, хүхюун байдал замханагүй.

Б. ВАЛЬЖИНИМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: баянист Валерий Прокопьевич Лебедев пионернүүдтэй шэнэ дуу сээжэлдэнэ.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

МҮНӨӨДЭР—СССР-эй ДАЛАЙН-СЭРЭГЭЙ ФЛОДОЙ ҮДЭР

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙМНАЙ ОКЕАН ДАЛАЙН ХАРУУЛ

Адмирал В. Н. ЧЕРНАВИН,

Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна штабай начальник

хүсэнүүдэй эзэрхэг түрэмхэй ябуулгануудые номгоруулжа байдаг Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы хүсэ шадалые улам дээшэлүүлхэбди», — гээд КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ нүхэр Ю. В. Андропов хэлэһэн байна.

СССР-эй эб найрамдалда дуратай гадаадын политика ба дайсанда шанга сохилто үгэхөөр тэрэнэй бэлэн байлга хадаа Владимир Ильич Ленинэй нэрэ ба ажал ябуулгатай таһаршагүй холбоотой, совет сэрэгэй һургаалай, арми болон флодые байгуулгын мүн һурган бэлдэлгын эшэ үндэһэн мүн болоно.

Сэрэгэй асуудалай талаар партиин X съездын шиидхэбэринүүд Далайн-Сэрэгэй Флодой түүхэдэ замай айхабтар шухала залуур болоһон гээшэ. В. И. Ленинэй дурадхалаар Улаан Флодые байгуулха ба бэхижүүлхэ тухай, революцида үнэн сэхэ хүнүүдээр тэрэниие бүридхэхэ тухай тусхай тогтоол съезд баталан абаһан байха юм. 1922 ондо РКСМ-эй Бүхэроссиин V съезд Флодые ленинскэ комсомолой шефтэ абалгада эхи заха татаа бэлэй.

Оронойнгоо оборонын хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ Далайн-Сэрэгэй Флодой онсо шухала үүргэ дүүргэхэ байһаниие хараада абан, СССР-эй СНК ба ВКП(б)-гэй ЦК-гай 1939 оной июньдэ абаһан тусхай тогтоолоор Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр тогтоогдоһон юм.

Совет Арми ба Далайн-Сэрэгэй Флодые шэнэ техникэ ба буу зэбсэгүүдээр хангаха талаар, сэрэгшэдыень Эхэ орондоо хизааргүй дуратай байха, совет патриотизмын, арадуудай хани нүхэсэлэй, политическэ талаар һэргэг байлгын үзэл бодолоор, шанга журамтай ба дайшалхы хэзээдэ бэлэн байхаар хүмүүжүүлхэ талаар Коммунис партиин, командирнуудай, политорганууддай, партийна организацинуудай дайнай үрдэ тээхи үедэ хэһэн онсо хараа шэглэлтэй ажал ябуулга далайн сэрэгшэдтэ фашис эзэмдэлгын түрүүшын үдэрнүүдһээ өөһэдыгөө эгээл һайн талаһаа харуулха арга олгоһон.

Далайн-Сэрэгэй Флодой корабльнууд болон авиаци Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ дайсанай 2500-һаа дээшэ корабль, транспортна судна үгы хэһэн байна. Фашистнуудтай болоһон дайн байлдаануудта баатаршалга харуулһанайнгаа түлөө 350 мянгаһаа дээшэ далайн сэрэгшэд орден, медальнуудаар шагнагдаһан, 513 хүн Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ, тэдэнэй долоониинь хоёр дахин хүртөө. Дайнда онсо шалгарһан 238 корабль ба частьнуудай дайшалхы тугуудта орденууд ялараа, 78-ниинь «Гаардейскэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Совет ондоо түрэлэй сэрэгүүдтэй хамта Далайн-Сэрэгэй Флодой соединенинүүд, частьнууд болон подразделенинүүд дайсанай эзэмдэлгэһээ манай городуудые, Европын гүрэнүүдые сүлөөлэлсэн, энэ түбиин арадуудта эрхэ сүлөө ба эб найрамдал асараа бэлэй.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд алдар солото хэрэгүүдэйнгээ түүхэдэ баатаршалгын шэнэ шэнэ хуудаһануудые бэшүүлэнхэй. Жэшээнь, дэлхэйн бүмбэрсэгэй хойто полюсой хэзээдэшье хайладаггүй мүльһэн доогуур, Арктикын түбэй районууд хүрэтэр уһан доогуур ябадаг совет атомна онгосонуудай аяншалга, анха түрүүшынхеэ хэгдэһэн манай атомоходуудай бүлэгэй уһан доогуур дэлхэйн бүмбэрсэгые тойрон тамаралга бүгэдэндэ мэдээжэ болоһон гээшэ.

Совет морягууд эб найрамдалай хэрэгтэ бата найдамтайгаар алба хэдэг, ямаршье дайсанай добтолгодо шанга сохилто үгэхөөр хэзээдэ бэлэн байхын тулада тэсэбэри ехэтэйгээр дайшалхы һургуули гарана. Коммунис партиингаа, Совет правительствынгаа анхарал оролдолгын ашаар Далайн-Сэрэгэймнай Флот мүнөө үеын буу зэбсэгүүдээр сүм хангагдана.

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бусад түрэлэйхидэл адли Далайн-Сэрэгэй Флот шэнжэ шанараингаа талаар хубилжа, океанска флот болонхой. Тиигэжэ тэрэнэй бүридэлдэ уһан доогуур ябадаг онгосонууд, далайн, авиаци, уһан дээгүүр тамардаг корабльнууд ба бусад хүсэнүүд оролсоно. Стратегическэ хараа шэглэлтэй ракетнэ сэрэгүүдтэй хамта флот стратегическэ зорилгонуудые шиидхэхэ тон шухала хүсэн болгогдоһон гээшэ.

Флодтомнай добтолхы гол хүсэн—уһан доогуур ябадаг атомна онгосонууд оронойнмнай омогорхол болоһоор үниинэй. Ракетээр буудаха, дайсанай онгосонуудтай, минэтэй тэмсэл хэхэ, десант буулгаха ба уһан дээгүүр тамардаг бусад корабльнууд мүнөө үеын буу зэбсэгүүдээр гүйсэд хангагданхай. Тэдэнэй тоодо ородог «Киев», «Минск», «Новороссийск» гэжэ крейсернүүдые, атомна ракетнэ «Киров» гэжэ крейсерые нэрлэжэ болоно. Ракетээр онгосонуудта эсэргүү тэмсэл хэдэг далайн авиаци дайшалхы тон ехэ хүсэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ алдар сууда гараһан далайн пехото мүнөө шэнэ техникээр зэбсэгжэжэ, дайшалхы арга шадалаар айхабтар ехэ болоо.

Мүнөө үеын техникээр сүм хангагдаһан хүсэн түгэс иимэ флодые байгуулга—манай арадай ажалай баатаршалга, эрдэмтэд ба конструкторнуудаймнай, инженернүүд болон хүдэлмэришэдэймнай шэн зоригто ажалай үрэ дүн мүн.

Манай флодой корабль болон частьнуудые техническэ талаар саг үргэлжэ хангалга — «Совет сэрэгэй аюул» гэдэг бэшэ, харин сэрэгэй хүсэнэй талаар тэнсүүриие өөһэдынгөө аша туһада заатагүй хубилгаха гэһэн империалистнуудай һэдэлгэдэ үгтэжэ байһан харюу болоно.

Коммунис партяар хүмүүжүүлэгдэһэн совет сэрэгшэд социализм ба эб найрамдалай хэрэгүүдые хэлбэришэгүйгөөр хамгаалагшад, үнэн сэхэ патриодууд болон интернационалистнууд. Эдэнэрые арми болон флодоймнай хүсэнэй үндэһэ һуури мүн гэжэ мэдэнэбди. Совет морягуудай гол һургуули океан. Имагтал океан далайн уудамда удаан саг соо үнгэргэгдэдэг бэрхэшээл ехэтэй тамаралгын үедэ далайгаар тамарха эрдэм шудалагдадаг, шадабари мэргэжэл дээшэлдэг, сэрэгшын дайшалхы зориг шэрээгдэдэг, хүсэ ехэтэй, һайнаар зэбсэгжүүлэгдэһэн дайсантай тэмсэл хэхэ шадабари олдодог байна. Имагтал тэндэ флодой элдэб түрэлэй хүсэнүүдэй дайшалхы ябуулгануудые хүтэлбэрилгэ, буу зэбсэгүүдые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэ, тактическа ба буудаха зорилгонуудые зүбөөр шиидхэлгын онол арганууд бэелүүлэгдэнэ.

Мүнөө бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүдтэхидэл адли мүн флодтошье һуралсалай хэрэгтэ шэнэ амжалта туйлахын түлөө тэмсэл үргэдэнхэй. Уһан доогуур ябадаг онгосонуудай, уһан дээгүүр тамардаг корабльнуудай экипажууд, далайн авиаторнууд, эрьедэ байдаг частьнууд болон подразделенинүүдэй сэрэгшэд үбэлэй үеын һуралсалда тэсэбэри ехэтэйгээр хүдэлмэрилжэ гараа. Зунай үеын һуралсалда тэдэнэр бүри ехэ амжалта туйлажа байна.

Эхэ оронойнгоо Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй оборонно хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ талаар партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй табиһан зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада далайн сэрэгшэд бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ оронхой. СССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ илалта туйлаһан 1-дэхи рангын капитан В. Журавлевой командалдаг атомоходой, гвардейскэ, ракетнэ «Варяг» гэжэ крейсерэй экипажууд, баатаршалга ба сэрэгэй албанай шэн габьяа харуулһанай түлөө СССР-эй Оборонын министрэй вымпелдэ хүртэһэн, РСДРП-гэй II съездын 80 жэлэй ойн гүйсэһэн энэ жэлдэ Далайн-Сэрэгэй Флодто дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй үүсхэлшэ, 1-дэхи рангын капитан А. Самохваловай командалдаг уһан доогуур ябадаг атомна онгосын ба бусад экипажууд социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Шэнэ техникэ эрхим һайнаар шудалһанай, харюусалга, ехэтэй зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнгээ түлөө олон матросууд, старшинанууд, мичманууд, офицернүүд үндэр шагналда хүртэһэн байха юм.

Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр дайшалхы олохон корабльнууд өөһэдынгөө түрэл баазануудһаа холо, океан далайн уудамда албаяа хэжэ байна. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй ба СССР-эй Верховно Советэй наймадахи сессиин шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон манай далайн сэрэгшэд социализмын туйлалтануудые аршалан хамгаалха талаар Конституцяар олгогдоһон өөһэдынгөө арюун нангин уялгануудые нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлжэ ябанад.

(ТАСС).

ТАСС ХИЛЫН САААНАҺАА

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида араб бүлэгэй гүрэнүүдэй эрилтээр ООН-ой Аюулгүйн Совет Израилиин эзэмдэһэн араб газар дээрэ тохёолдоһон аюултай байдалые зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Булимтаран абаһан газараа колони болгохо, уугаан хүн зониие хэһээхэ, мүрдэхэ хуули буса политикаяа Тель-Авив ябуулжа үргэлжэлһөөр гээд Иорданай баруун бэедэ Эль-Халиль хотодо болоһон һүүлэй үйлэ хэрэгүүд харуулна. Эзэмдэгшэдэй хорото ябуулгануудай эсэстэ гурбан хүн алуулһан, 40 хүн хүндөөр шархатаһан байгаа.

Эзэмдэгдэһэн газар дээрэ сионистнуудай үүдхэдэг хуули буса аашанууд уласхоорондын эрхэдэ зүрюу эзэмдэлгын засагаархидай политикаһаа уг үндэһтэй юм гээд ООН-ой дэргэдэхи Иорданиин түлөөлэгшэ Фарук Касрави заагаа. Иорданай баруун эрьеые, Газай секторые, Голанска үндэрхэнүүдые эсэслэн эзэмдэхые Израиль оролдоно.

НИКАРАГУАТАЙ НЭГЭН ҺАНАЛТАЙ

ВЕНЭ. Никарагуагай хэрэгүүдтэ США-гай оруулгаар хамааралгые хоёр талын хэлсээнэй ёһоор энэ районодо хүдэлдэг Австриин олон мэргэжэлтэд —врачнууд, медицинскэ сестранууд, инженернүүд оруулааба.

Сомосой засаг захиргааниие унагааһанһаа хойшо дүрбэн жэл соо Никарагуада социально-экономическа хүгжэлтын хэрэгтэ айхабтар ехэ амжалтанууд туйлагдаа гээд эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Мүнөө никарагуан арадай туйлалтануудта бодото аюул тохёолдоод байна. Гондурасай хархис сэрэгэнхидэй ба Сомосой банданuудай хорото ябуулганууд зогсоногүй. США-гай засаг захиргаанай зүгһөө сэрэгэй ба финансын нюуса далдагүй дэмжэлгээр эдэ эзэрхэг түрэмхэй ябуулганууд үүдхэгдэнэ гээд документ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Никарагуада хүдэлдэг Австриин мэргэжэлтэд тус ороной арад зонтой һаналаа нэгэдэлгын хүдэлөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхые уряалаа. Бэеэ даанхай энэ гүрэндэ гадаададаһаа сэрэгээр добтолхогүйн тула бүхы бии байгаа арга боломжонуудаа хэрэглэхые уряалжа, тэдэнэр Австриин правительствада хандаһан байна.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ УРЯА

ХЕЛЬСИНКИ. Түбэй Америкэдэхи аюултай байдалые амгалан ёһоор ба үнэн зүбөөр гуримшуулха зорилготой бүхы хүсэлэл оролдолгонуудые дэмжэхые уряалжа, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет Нэгэдэмэл Нацинуудай организацида, правительственна эмхинүүдтэ, дэлхэйн оронуудай политическэ ба нийтын ажал ябуулагшадта хандаба.

Гондураста, ба Түбэй Америкын баруун эрьедэхи районуудта сэрэгэй ехэ ябуулгануудые үнгэргэхэ тухай Вашингтон соносхоо гээд эндэ тараагдаһан ВСМ-эй мэдүүлгэ дотор заагдана. Хуурай газарай сэрэгүүд, авиацийн нэгэдэлнүүд тэрээндэ хабаадаха юм.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ Никарагуагай мэдэлэй уһан дайдада Гондурасай ба Сальвадорой зүгһөө Никарагуагай судһануудта добтолго хэгдэһэн байгаа гээд мэдүүлгэ дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ. Һүүлэй үедэ Никарагуагай газар дайда дээрэ үүдхэгдэһэн эдэ ба бусадшье хорото ябуулганууд Түбэй Америкын арадуудай хэрэгүүдтэ американ политическэ ба сэрэгэй хамааралгын улам үргэдэжэ байһантай сэхэ холбоотой юм. Энэнь бүхы хүн түрэлтэндэ аюултай, бүхэдэлхэйн шэнжэтэй хёмороо зүришэлдөө бии болгоно, аюул тохёолдуулна.

ДЕМОГРАФУУДАЙ УУЛЗАЛГА

АККРА. Африкын хүн зоной тоогой хубилалтые хинаха асуудалнуудта эндэ боложо дүүрэһэн уласхоорондын семинар зорюулагдаһан байна. Тус түбиин 19 оронһоо 40 гаран мэргэжэлтэд-демографууд тэрээндэ хабаадалсаа.

Африкан гүрэнүүдтэ хүнүүдэй түрэлгые, гээлтые хиналта, хүн зоной социальна байгууламжые шэнжэлэлгэ тэдэнэй социально-экономическа хүгжэлтын түсэбүүдые табихада, ехэ үүргэ дүүргэдэг гээд уулзалгын түгэсхэлэй шиидхэбэри дотор хэлэгдэнэ. Энээнтэй хамта хүн зоной тооe үе-үе болоод бүридхэлдэ абажа байха хэрэгтэй гэһэн заабари Африкын оронуудай правительствануудта семинарта хабаадагшад үгөө.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ hОНИН

АМИТАДАЙ ХАНИ

Георгий Георгиевич Иванов Загарайн районой агнууриин ажахыда ахалагша егерээр зургаадахи жэлээ хүдэлжэ ябана. Тэрэнэй харууhалдаг газар алаар 50-аад мянган гектар талмай дээрэ нэмнэнэ. Эндэнь турүүтэ ангууд сооhоо буга, хандагай, гүрөөhэн болон бусад оршодог, шубуудай дундаhаа hойр, хүдүү, торхирүү, ангирhаа эхилээд олон тоото шубуудай дуу хүгжэмөө ой тайгаар зэдэлүүлжэ байдаг юм.

Байгаалиин амитадые хамгаалха хэрэгтэ бээ зорюулhан Георгий Георгиевич бүри бага ябахадаа агнуурнар hонирходог байhан. Тэрэ ангуушан эсэгээ дахан Загарайн районой хүбшэ тайгаар агнуури хэлсэжэ ябадаа булта, хэрмэ, баабгайшье барилсаhан байха. Тиигэжэ тэрэ оршон тойронхи байгаалиин гоё hайхание, ан амитадай ажабайдалые шэртэн харадаг, шэнжэлдэг, ойлгодог болоhон байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай фронт дээрэ тагнуулшадай взводой командир ябаhан юм. 1952 ондо коммунист Г. Г. Иванов милицидэ ажаллахаар эльгээгдээ бэлэй. Харюусалгатай энэ хүдэлмэридэ хорин табан жэлэй туршада хүдэлhэн Иванов пенсидэ гараhан байгаа. Мүнөө тэрэ ой тайгада ажамидардаг ан гүрөөhэ, шубуу шонхорой ами нүхэрэйнь болонхой. Хүрьбын ой тайга соогуур үдэр бүри ажаглалта хэжэ ябахыень харадаг гэлшэбди. Тэрэ хасгуу хүйтэн сагуудта, хабарай үедэ ан амитадай хоолхоо байха тусхай hарабшануудые бэлдэжэ эхилнэ. Мүнөө тэрэнэй даадаг участогта хэдэн арбаад тиимэ hарабшануу барилдаhай. Тиихэдэ манай эндэ үбэлжэдэг шубуудай эдихэ хоол элбэгээр бэлдэхэгдэнэ. Нигэжэ Хүрьбын агнуурнин ажахыда ан гүрөөл, шубуу шонхор олон болохын хойноhоо үдэр бүри оролдожо ябадаг Георгий Ивановой хэhэн, бүтээhэн ажалынь нютагай ажалшадай дунда үндэрөөр сэгнэгдэдэг болонхой.

О. БЕРЕЗКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: егерь Г. Г. Иванов тайгын амитадта түхеэрhэн hарабша доро сугларуулhан намаа набшаhа хатаажа байна.

Авторай фото.

ХУХЮУ, СЭНГЭЛИГЭЭР ҮНГЭРГЭНЭ

Советскэ Союзай Герой Сергей Орешковэй нэрэмжэтэ парк соо сээкээр шүлэг, рассказуудые уншагшадай дунда конкурс үнгэргэгдэбэ. Ленинэй ордентэ локомотиво-вагон заhабарилгын заводой соёлой болон техникын ордоной хүүгэдэй секторэй эмхидхэhэн тус конкурс «Эхэ оромнай, hалбаран хүгжыш!» гэhэн уряа доро үнгэргэгдэhэн байна. Тус конкурсдо Железнодорожно районой 40-дэхи, 41-дэхи, 42-дохи hургуулинуудай дүшэ гаран эдир уншагшад хабаадажа, хоорондоо ёhотой гэшэгын мүрысөө эмхидхэбэ.

hурагшадай сээкээр уншаhан олон тоото шүлэг, рассказуудай дундаhаа 41-дэхи hургуулиин hурагша Лена Родьева өөрынгөө зохёоhон шүлэг уран гоёор уншажа, конкурсын тусхай шан урмашуулгада хүртэбэ. Мүн тус hургуулиин hурагшад Миша Самойлов, Витя Лаврентьев, 40-дэхи hургуулиин Сережа Сульжук гэгшэд шангай hуурида хүртэбэ.

— Районойнгоо hурагшадай, сүлөө сагаа ашатай туhатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ ехэ оролдолго гаргажа байдаг болонхойбди. —гэжэ тус ордоной ахалагша методист А. Г. Павлюк хөөрэнэ.

Т. БАДМАИН.

ЭДЭБХИТЭЙ ҮБГЭЖӨӨЛНҮҮД

Саhатайшье, бороотойшье үдэрнүүдтэ эдэ гурбан гэртээ минин hуудаггүй. Заабол нэгэ ажал олонхой гү, али нэгэ юумэ хэхэл гэжэ ябадаг үбгэжөөлнүүд юм.

Тэдэнэй нэгэниинь 80 наhатай модошо дархан Аким Ильич Вахрушев. Тэрэ бүхы ашанараа дарханай ажалда дуратайгаар hургажа байнхай.

Удаадахинь 82 наhатай, мүн лэ модошо дархан Иван Ивлевич Солдатов болоно. Тэрэ үбhэшэдэй хоёр звенодо хори-хорин, hү haалиин фермынхидтэ арбан тармуур дархалжа hаяхан үгөө. Гэртэнь үшөө 20 тармуур бэлэн болгогдонхой. Тиихэдэ аяар 65 шаргын хүhэн модон бэлдэгдэнхэй. Шаргын үргэ матахада нилээдгүй ехэ шамбай хүсэн хэрэгтэй бэзэ? Тэрэ мүнөөшье болотор дарханайнгаа энэ ажалые гансаараа хэhээр.

Гурбадахинь — залуу... 72 наhатай Евлуп Федулович Брылев—36 жэлдэ үхэр, мал адуулаад, мүнөө Хасууртайнгаа фермынхидтэ арга шадалаараа туhа хүргэлсэжэл ябадаг.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ морин сэрэгтэ ябаhан эдэ гурбан «тэршээ» үбгэжөөлнүүд гэгдэнхэй, арбан хоёрдохи жэлээ Хасууртайн комплексын гэр байрануудые зунай үедэ заhабарилдаг юм. Фермынхидэй мүнөө зуhаландаа байха үедэ тэдэнэр малай байрануудые заhабарилдаг, малшадай гэрнүүдэй сонхын рамануудта шэл hуулгадаг. Өөhэдөө модо бэлэдхээд, гаазахи хаамаг, хорёонуудые hэльбэн шэнэлдэг юм. Тэдэнэр эдэ ажалаа дүүргээд, мүнөө силосэй нүхэ бэлдэлсэнэ.

Манай фермэдэ хүдэлдэг haалишад, үхэршэд болон тугалшад тэдэнэй хэhэн ажалдань хододоо баяртай байдаг. Зуhаланhаа үбэлжөөндөө зөөжэ ерэхэдэш нүхэ hүбэгүйгөөр заhабарилагдаhан гэр байра, шэнэ хаамаг, хорёонууд угтажа байха. Иимээр түхеэрэгдэhэн фермэдэ муугаар хүдэлхэнь эшхэбтэр гэжэ манай коллектив hайн ойлгодог. Байгша зун үбhэ ногоогоор баян байжа, тугалнууднай садхалан, үнеэднай hайхан hү үгэнэ.

Эдэ үбгэжөөлнүүдэй фермые заhабарилжа дүүргэхэ үедэ тэдээнтэй уулзажа, хэhэн хүдэлмэриинь хараха. даа ехэтэ баясаа hэм. Тиигээд бидэнэй «тэршээ» үбгэжөөлнүүд тухай хэдэн үгөөр хөөрэхэ, газетээр дамжуулан, баярые хүргэхэ дуран хүрөө hэн.

В. ГОРОХОВСКАЯ.
Хасууртайн фермые даагша.
Хоринн район.

БАУНТДА

ЯСЛИ-САД

Урган бодоhон шэнэ гэрнүүд, набшаhата модонуудай таригдаhан шэнэ үйлсэнүүд Монгойн совхозой түб тосхоной шэг шарайе хубилгажа, болбосон түхэлтэй болгоно.

50 хүүгэдэй байха шэнэ ясли-сад ашаглалгада hаяхан тушаагдаба. Мүнөө шэнэ ясли-сад түбхинэнхэй. Хүүгэдэй энэ саадай барилгые түргэдхэхын тула нютагай бүхы хүн зон туhалаа: газаа зосооhонь сагаадаа, шэрдээ, хамhэбариин хүдэлмэри ябуулаа.

Мүнөө уужам, hэруул сэсэрлигтэ хүүгэдэй хонгёо энеэдэн, наадан замханагүй.

Б. Н. ВАМПИЛОВТАЙ УУЛЗАЛГАНУУД

Гүрэнэй Зүүн Сибириин соёлой институдай кафедрые даагша, РСФСР-эй арадай артист Б. Н. Вампиловтай уулзалганууд Багдаринай соёлой байшанда, Монгойдо, Ципиканда, Багдаринай экспедицидэ, Северный тосхондо боложо. Буряадаймнай мэдээжэ артист өөрынгөө наадаhан фильмүүдэй түүхэ, нүхэд артистнууд тухайгаа хөөрэhэнэйнь удаа, уран hайханай «Алтан гэр» гэhэн фильм харуулагдана. Эдэ уулзалганууд районоймнай хүн зоной сэдьхэл зүрхэндэ хадуугдаа ёhотой.

Е. БОГАЧЁВ.

ЗЭДЭДЭ

«СЭЛЭНГЭ» БАЯСУУЛАА

Буряадай гүрэнэй филармониин «Сэлэнгэ» ансамбль Зэдын районой Алцак тосхондо hүүлшынгээ концерт харуулжа, гастролёо дүүргэбэ. Дээдэ-Үшөөтэй, Борьёо, Зургалтай, Оёор, Дээдэ-Тори болон бэшэ hуурин тосхонуудта артистнууд хүрэжэ, шэнэ программаяа харуулhан байна.

СТУДЕНТНЭР ТУhАЛНА

Улаан-Үдэ хотын институдуудай, тусхайлбал Буряадай хүдөө ажахын, Зүүн Сибириин технологическа. Буряадай гүрэнэй багшанарай, дүн хамта студентнэрэй барилгын 10 отряд районоймнай ажахынуудай барилгын хүдэлмэридэ горитой туhаламжа үзүүлжэ байна.

Петропавловка тосхондо худалдаа наймаанай түбэй барилга эхилэгдэнхэй. Буряадай хүдөө ажахын институдай «Спектр» отряд (командирынь В. Петров) «Бурятцелинстрой» трестын 589-дэхи ПМК-гай барилгашадтай хамта энэ объект дээрэ хүдэлнэ.

ГАСТРОЛЬДО ЕРЭЭ

Республикымнай Гүрэнэй ород драмын театрай бүлэг артистнууд С. Козловой «Хүхюун поршоонхо» гэhэн шог зугаатай зүжэгөө эдир харагшадта зорюулна. Тус коллективэй гастроль август hарын тэнгээр дүүрэхэ.

М. ГАЛСАНОВ.

ОЮУТАН АМАРНА

Зүүн Сибириин технологическа институдай «Ровесник» гэжэ спортивна лагерь Байгалай эрьеын үзэсхэлэн hайхан газарта оршодог юм. Тэндэ институдаймнай багшанар, студентнэр, мүн лэ манай айлшад амардаг.

Лагериин сезоной нээлтэдэ зорюулагдаhан түүдэг студентнэрэй концерт суглараагшадай дурасхаалда удаан саг соо хадуугдаха байха. Гитарын аялга доро О. Федорова, А. Пономарев болон аха дүү Кудряшевуудай гүйсэдхэhэн дуунууд, Минск хотоhоо ерэhэн айлшанай хатар, студентнэрэй ажабайдалhаа абтаhан шог зугаатай богонихон зүжэгүүд харагшадые баясуулаа.

Волейбол, барилдаан, футбол, теннис болон урилдаанай мүрысөөнүүдтэ амаржа байhан хүн зон хабаадаха угаа дуратай. Байгал далайн эрьедэ угтагдаhан үүрэй толон, онгосоор тамаржа сэнгэлгэ гэхэ мэтэ мартагдашагүй.

И. ТУДЕНОВА.

АЖАХЫДАА ҮЛӨӨ

Байгша ондо Жаргалантын дунда hургуулиие дүүргэhэн 31 hурагша hайн дураараа нютагтаа үлэжэ, түрэл ажахыдаа горитой туhаламжа үзүүлжэ байнхай. Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд түлбэригүй путёвкоор Байгал далайн эрьедэ тэдэнние амаруулжа, урмашуулаа.

Амаржа ерээд, тэдэнэр хонинной нооhо хайшалалгада булта оролдожо, урагшатайгаар дүүргэлсэе. Удаань, арбан басагад —Т. Шарапова, Р. Цыбикова, С. Будаева, С. Жамнова болон бусад ажахынгаа hү haалинн фермэдэ хүдэлнэ.

Нэгэ бүлэг үхибүүд комсомол-залуушуулай звено боложо, Далайтын полевой стан дээрэ АВМ-дэ хүдэлнэ. Бэшэниинь үбhэ хуряалгын комсомол-залуушуулай звенодо орожо, ниитын малда тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хубитые оруулна.

Д-Д. ГАРМАЕВ.
Сэлэнгын район.

УhА ЕХЭТЭЙ БОРОО

Үнгэрөөд байhан 2—3 хоногой туршада республикын нютаг бүхэндэ хура бороо, ґадар оробо. Жэшээнь июлиин 28—29-нэй үдэрнүүдтэ Бэшүүрэй, Улаан-Үдын, Кабанскын, Прибайкалиин, Мухар-Шэбэрэй районуудта 40-hөө 60 миллиметр хүрэтэр хура бороо ороhон байна. Мүн Захааминай, Түнхэнэй, Сэлэнгын, Хяагтын, Загарайн районуудта 25 — 30, Зэдын, Баунтын, Баргажанай, Хурамхаанай, Хэжэнгын, Хорини районуудта, Улаан-Үдэ хотодо 8—10 миллиметр шахуу бороо ороо.

Хура бороогой ороhон энэ үедэ Сүхэ голой уhан 60—70 сантиметрээр нэмээ. Тиихэдэ Хёлго, Үдэ, Баргажан голнуудай уhан бага зэргээр нэмэhээр. Уhа голнуудай эхиндээ нэмэхэдэ Сэлэнгэ мүрэнэй уhан баhал бага зэргээр нэмэжэ захаланхай. Ойрын үдэрнүүдтэ Сэлэнгэ мүрэн Улаан-Үдэ шадар 80 сантиметрээр нэмэхэнь гэжэ тухайлагдана.

Хура бороон ойрын үдэрнүүдтэ замхахаар хүлеэгдэнэ.

Г. ЩЕПИНА.
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин агрометеоролог.

ХААНА, ЮУН БОЛОХОБ?

△ «Труд» бүлгэмэй Дээдэ-Онгостойн санын баазада зүг шэгээ зүбөөр тодорхойлхо талаар зонын мүрысөөн мүнөөдэр, үглөөдэр үнгэргэгдэхэ. Мүрысөөндэ Сибирь болон Алас Дурна зүгэй городуудай спортсменүүд сугларанхай.

△ Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ хүнгэн атлетикээр республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ эхилбэ.

△ Тэрэшэлэн энэ стадион дээрэ футболоор облпрофсоведэй кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй наадан мүнөөдэр үдэрэй 12 часhаа эхилхээр хараалагдана.

△ Мүнөөдэр Үдэ, Сэлэнгэ мүрэнэй уулзуур дээрэ Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэртэ зорюулагдаhан hайндэрэй жагсаал-парад үдэрэй 10 часhаа эхилхэ юм. hайндэртэ республикын ДОСААФ-ай, спортын бүлгэмүүдэй спортсменүүд уhан дээрэ бэлиг шадабари харуулха болоно.

△ «Байкальский прибой» баазада «Спартак» бүлгэмэй спортын ветеранууд аяншалгаар hонирхолтой мүрысөө үнгэргэхэнь.

△ Улаан-Үдын аяншалга болон экскурсиин бюрогой хүдэлмэрилэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ айлшаар ерэгшэдые, мүн хотын предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдые, пионернүүдэй лагерьта амарагшадые Улаан-Үдэ хотын түүхэтэ газарнуудтай танилсуулха, музей, театрнуудта хүргэхэ болоно. Тиихэдэ бүлэг амарагшад Новоселенгинск, Сурхайта нуур, «Котокель», «Максимиха», «Байкальский прибой» баазануудта ошожо амарха, сэнгэхэ юм.

Манай корр.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Июлиин 31-hээ августын 5 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 31

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — «Зарядкада зогсогты». 9.55 — Спортивна мэдээсэл. 10.10 — Баримтата фильм. 10.25 — «Будильник». 10.55 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 11.55 — «Элүүр энхэ байлга». 12.40— «Үглөөнэй почто». 13.10 — «Совет газар дээрэ уулзалга». 13.25 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.25 — Хүгжэмтэ киоск. 15.10 — А. Чехов. «Пестрые рассказы». Ленинградай Гүрэнэй комедиин академическэ театрай фильм-зүжэг. 16.35 — «Арадай аялга дуунууд». 16.50 — «Аяншалагшадай клуб». 17.50 — «Мүнөөдэр — Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр». СССР-эй оборонын министрэй орлогшо, СССР-эй ВМФ-гэй ахамад командалагша, Советскэ Союзай флодой адмирал, Советскэ Союзай Герой С. Г. Горшков үгэ хэлэхэ. 18.05 — СССР-эй Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэртэ зорюулагдаhан концерт. 19.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.50 — А. Хачатурян. «Оркестртэй хамта фортепиана дээрэ наадагдаха концерт». 20.30 — Останкинадахи концертын студида энеэдэ нааданай үдэшэ. 22.00 —«Время». 22.35 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Бокс. 23.05 — «Т КОН Э» (Куба) ансамблиин концерт. 23.50 — Шэнэ hонин. 23.40 — Спортивна мэдээсэл.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — «Зарядкада зогсогты». 9,20 — «Весенняя олимпиада или начальник хора» — үхибүүдтэ фильм. 10.30 — Баримтата фильм. 10.40 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. 11.30 — А. И. Герцен. «Путешествие на Во-

ПОНЕДЕЛЬНИК, 1

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Спортивна мэдээсэл. 10.10 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 11.10 — «Ваши права?»—уран hайханай фильм. 12.50 — Шэнэ hонин. (12.55 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 —Баримтата фильмүүд. 16.30 — «Хуули мэдэхэ гүш?» Танай бэшэгүүдтэ харюусанабди. 17.15 — «Метрополитены Советского Союза» — баримтата фильм. 17.30 — Эжын hургуули. 18.00 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Уhа руу hүрэлгэ. 18.30— Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай. 19.00 — Залуушуулай адресууд.

Улаан-Үдэ. 19.30 —«Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.00 — «Эндэ «Беларусь» бүтээдэг». 20.30 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Хүнгэн атлетикэ. 20.50 — «Соль земли» — долоон серитэй уран hайханай фильм. (5-дахи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Бокс. 23.35 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.50 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Тамаралга. 00.20 — Спортивна программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.40— «Сломанная подкова» —уран hайханай фильм. 10.55 —Ород хэлэн. 11.25 — Ороной телестудинуудай баримтата фильм. 12.10 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 12.40 — «Будильник». 13.10 — «Путешествие достойных» — үхибүүдтэ фильм (1-дэхи сери). 14.15— Дагестанай АССР-эй уран hайханай коллективүүдэй концерт. 15.05 — Мультфильмүүд. 15.35 — «Родом из детства». Л. Кассиль. 16.30— Шэнэ hонин.

ВТОРНИК, 2

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Спортивна мэдээсэл. 10.10 — Баримтата фильм. 10.50 — Мультфильм. 11.15— «Соль земли» — уран hайханай фильм. (5-дахи сери). 12.20 — В. Стародубровский В. Самолетов хоёр фортепиано дээрэ наадаха. 12.45 — Шэнэ hонин. (12.55 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 — Баримтата фильм. 16.25 — «Бултанда зорюулагдаhан стадион». 16.55 — «Паруса» — уран hайханай фильм. (1-дэхи сери).

Улаан-Үдэ. 18.05 — «Саян» — хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга, 18.35— «Байгал» — мэдээсэлэй программа (буряадаар).

Москва. 19.05 — hурагшадай бригадануудай хүдэлмэри тухай. 19.30 — Концерт. 19,45 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Курска байлдаан». 20.30 — Уласхоорондын ба бүхэроссин конкурснуудай лауреат Ю. Дранга аккордеон дээрэ наадаха. 20.50 — «Соль земли» — уран hайханай фильм (6-дахи сери). 22.00 —«Время». 22.35 — «Три карты» —фильм-балет. 23.50 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 00.05— «Спортивна мэдээсэл».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9,20 — Баримтата фильм. 9.40 — «Двое в новом доме» — уран hайханай фильм. 11.00 —Мультфильм. 11.20 — Француз хэлэн. 11.50 — «Звездочет». 12.30 — Карелиин телевидениин болон радиогой симфоническа оркестр наадаха. 13.05 — «Путешествие достойных» — үхибүүдтэ фильм. (2-дохи сери). 14.05—Баримтата фильм. 14.30— Социалис Ажалай Герой, Ленинскэ ба Гүрэнэй шангуудай лауреат, Нобелевскэ шангай лауреат академик А. М. Прохоров hурагшадай асуудалнуудта харюусаха. 15.15 — Баримтата фильм. 15.30 — А. Н. Островский. «Бесприданница». 16.30 — Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 16.40 — «Чудо с косичками» — үхибүүдтэ уран hайханай фильм.

Москва. 18.05 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 18.35 — СССР-эй арадуудай

СРЕДА, 3

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время.». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Спортивна мэдээсэл. 10.10 — «Аяншалагшадай клуб». 11.10 — «Соль земли» — уран hайханай фильм (6-дахи сери). 12.20 — «Дүлэтэ жэлнүүдэй дуунууд». 12.45 — Шэнэ hонин. (12.50 хүрэтэр). 15.50 — Шэнэ hонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.30 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 17.20— «Паруса» — уран hайханай фильм (2-дохи сери).

Улаан-Үдэ. 18.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.00 — «hургуулиин hүүлээр түрэл ажахыдаа». 19.30 — Баримтата фильм. 19.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Факел».

Москва. 20.50 —«Соль земли» —уран hайханай фильм (7-дохи сери). 22.00 —«Время». 22.35 — «Дэлхэйн hониной дээжэhээ». 23.50 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.05 — Спортивна программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Смерть проводника» — уран hайханай фильм. 11.00 — «Залуушуулай уран бэлиг». 11.30 —Немец хэлэн. 12.00 — Партбилет тухай үгэ. 12.45 — «Три с половиной дня из жизни Ивана Семенова, второклассника и второгодника» — үхибүүдтэ фильм. 14.05 — «Манай саад». 14.35 — «Мэдэхэ, шадаха бай». 15.20—Поэдүүд Маяковский тухай. 16.35 — Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 16.45 — «Оленья охота» — үхибүүдтэ уран hайханай фильм. 18.05 —«Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд».

Москва. 18.25 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Спортивна гимнастика.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Горн». 19.50 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

ЧЕТВЕРГ, 4

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Спортивна мэдээсэл. 10.10 — Концертын залда— hурагшад. 10.55 —«Соль земли» — уран hайханай фильм. (7-дохи сери). 12.05 — Баримтата фильм. 12.35 — Фильм-концерт. 12.55 — Шэнэ hонин. (13.00 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 — Баримтата фильм. 16.40— Ород хэлэн. 17.10 — Баримтата фильм. 17.40 — «Шатарай hургуули».

Улаан-Үдэ. 18.10 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 18.45 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Спортивна гимнастика.

Улаан-Үдэ. 19.30 — Уласхоорондын шэнжэлэл. (буряадаар).

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Коллектив юу хэжэ шадахаб». 20.30 — РСФСР-эй арадай артистка О. Воронец дуулаха. 21.00 — СССР-эй «Спорткомитедэй шанда хүртэхын түлөө боксоор уласхоорондын мүрысөөн. Түгэсхэл. 22.00 — «Время». 22.35 — Хүгжэмтэ дамжуулга. 23.50 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». — 00.05 — Спортивна мэдээсэл.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Баримтата фильм. 9.35 — «Чегери» — уран hайханай фильм. 10.45 — «Би — үглөөдэр ба мүнөөдэр». 11,30 — Испан хэлэн. 12.00 — «Таанадта, түрэлхид. 12.30 — «Шла собака по роялю»— уран hайханай фильм. 13.35 — А. Фатьяновай зохёолнууд тухай. 14.25 — «Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай». 14.55 — П. И. Чайковскийн бүтээлнүүдэй фестивалиин түгэсхэлэй концерт. 15.35 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Тамаралга. 16.05 — Мордвагай аялга дуу-

ПЯТНИЦА, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55— Спортивна мэдээсэл. 10.10— Баримтата фильм. 11.05—«Когда тебе двенадцать лет» — уран hайханай фильм. 12.10—Ород композиторнуудай романснуудые РСФСР-эй габьяата артист В. Мальченко гүйсэдхэхэ. 12.30— Баримтата фильм. 12.50—Шэнэ hонин. 16.15— Шэнэ hонин. 16.35— «Советская Эстония» — баримтата фильм. 17.05— «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 17.30 —«Москва шадарай агропромышленна комплексдо — эрдэмтэд».

Улаан-Үдэ. 18.05— Шэнэ hонин (буряадаар). 18.15 — «Элүүр энхэ байлга». (буряадаар). 18.35— Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан хүгжэмтэ дамжуулга. 19.10— «Байгал» —мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00 —«Бидэ БАМ баринабди». 20.30— «Арадай аялга дуунууд». 20.45 — «Константин Заслонов» — уран hайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35 — Кинопанорама. 24.00—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.15 —СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. 01.00— Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Киев) «Динамо» (Минск). Хоёрдохи тайм.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20— Киножурнал. 1.30 — «Черная роза»— уран hайханай фильм. 10.50 «Хилээмэнэй хэшээлнүүд». 11.35—Англи хэлэн. 12.05 — мульт фильм. 12.15 —«Похищения чародея» hурагшадта зүжэг. 13.55— Москвагай академическэ хореографическа училищиин hурагшадай концерт. 15.00—«Шатарай hургуули». 15.30— ПТУ тухай эрхим дамжуулгын бүхэсоюзна конкурс. (Ташкент). 16.00 —СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. 16.30— Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 16.40— Киноочерк. 16.50— СССР-эй арадай артист, Глинкын нэрэмжэтэ РСФСР-эй гүрэнэй шангай лауреат, Буряадай АССР-

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо. «Фермэ бүхэндэ — бардам хүрэхэ тэжээл» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Шефүүд—хүдөөгэйхидтэ» — суглуулбари. Шагналнууд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Эзэн ёhоор хандахада» — С. Булдаевай статья. «Плакадууд хөөрэнэ, зүбшэнэ, идхана» — Н. Дегтяревой статья. «Голодоhоной түлөө хэн харюусахаб?». —Г. Ноженковой статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Аюулгүй байдалтай, хани холбоотой Европын түлөө» — Г. Шинкинэй статья. (ТАСС). «Амгалан байдалаймнай океан далайн харуулда». Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна штабай начальник адмирал В. Н. Чернавинай статья. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэ... «Италида ... до илаба» ... вагай стат... ра дүлэн... ной фелье... долоон хо... Соносхолн...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23. редактор — 2-50-96. приемная — 2.54 — 54. зам. редактора — 2 68-08 зам редактора — 2-62-62. отв. секретарь — 2-50 52. секретариат — 2-63-76. отделы: партийной жизни — [illegible] пропаганды — 2-56 23 промышленности и строительства — 2-61-35 сельского хозяйства — 2 64 36 2 63-86 советского строительства и быта — 2-69-58 культуры и школ — 2-60-21 2-57-63 информации 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61 выпускающие — 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54

Республиканская типография Го[сударственного] комитета Бурятской А[ССР по] делам издательств полиграфии в[...] ной торговли г. Улан-Удэ. ул. Ле[...] Н-04592. Заказа № 175. Индекс [...]